

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

11 rujna 2014.*

Sadržaj

Okolnosti spora i sporna odluka	4
Tužba Općem sudu i pobijana presuda	6
Zahtjevi stranaka	6
Dopuštenost protužalbi	7
Meritum	7
Treći razlog žalbe, koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava u pogledu dopuštenosti nekih priloga prvostupanske tužbe	8
Pobijana presuda	8
Argumentacija stranaka	9
Ocjena Suda	9
Drugi žalbeni razlog, koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava i/ili na nepostojanju obrazloženja u pogledu ocjene pitanja je li MasterCard udruženje poduzetnika	12
Argumentacija stranaka	11
Ocjena Suda	12
– Dopuštenost	12
– Meritum	13
Prvi žalbeni razlog koji se temelji na povredi koja se tiče prava i/ili na nepostojanju obrazlaganja u pogledu procjene objektivne neophodnosti navodna ograničenja tržišnog natjecanja	17
Pobijana presuda	15

* Jezik postupka: engleski

Prvi dio prvog žalbenog razloga	16
– Argumentacija stranaka	16
– Ocjena Suda	17
Drugi i treći dio prvog žalbenog razloga	18
– Argumentacija stranaka	18
– Ocjena Suda	19
Četvrti dio prvog žalbenog razloga	20
– Argumentacija stranaka	20
– Ocjena Suda	21
Jedini razlog protužalbe RBS-a i prvi razlog protužalbe LBG-a	21
Pobijana presuda	21
Argumentacija stranaka	22
– Jedini razlog protužalbe RBS-a	22
– Prvi razlog protužalbe LBG-a	24
Ocjena Suda	25
– Prigovori nedopuštenosti koje je istaknula Komisija	25
– Meritum jedinog razloga protužalbe RBS-a i prvog razloga protužalbe LBG-a	26
Drugi razlog protužalbe LBG-a	31
Pobijana presuda	31
Prvi dio drugog razloga protužalbe LBG-a	33
– Argumentacija stranaka	33
– Ocjena Suda	34
Drugi dio drugog razloga protužalbe LBG-a	34
– Argumentacija stranaka	34
– Ocjena Suda	35
Treći dio drugog razloga protužalbe LBG-a	38
– Argumentacija stranaka	38
– Ocjena Suda	39
Troškovi	39

„Žalba – Protužalbe – Dopusštenost – Članak 81. UEZ-a – Otvoreni sustav plaćanja debitnim, charge i kreditnim karticama – Automatske višestranne međubankovne naknade – Udruženje poduzetnika – Ograničenja tržišnog natjecanja posljedicom – Kriterij sudskog nadzora – Pojam ‚akcesornog ograničenja‘ – Objektivna neophodnost i proporcionalnost – Primjereni ‚hipotetski slučajevi‘ – Dvostrani sustavi – Postupanje s prilogima prvostupanjske tužbe“

U predmetu C-382/12 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 4. kolovoza 2012.,

MasterCard Inc., sa sjedištem u Wilmingtonu (Sjedinjene Američke Države),

MasterCard International Inc., sa sjedištem u Wilmingtonu,

MasterCard Europe SPRL, sa sjedištem u Waterloo (Belgija),

koje zastupaju E. Barbier de la Serre, V. Brophy i B. Amory, odvjetnici, kao i T. Sharpe, QC,

žalitelji,

a druge stranke postupka su:

Europska komisija, koju zastupaju V. Bottka i N. Khan, u svojstvu agenata,

tuženik u prvostupanjskom postupku,

Banco Santander SA, sa sjedištem u Santanderu (Španjolska),

Royal Bank of Scotland plc, sa sjedištem u Edinburghu (Ujedinjena Kraljevina), koju zastupaju D. Liddell, *solicitor*, i M. Hoskins, *barrister*,

HSBC Bank plc, sa sjedištem u Londonu (Ujedinjena Kraljevina), koju zastupa R. Thompson, QC,

Bank of Scotland plc, sa sjedištem u Edinburghu,

Lloyds TSB Bank plc, sa sjedištem u Londonu,

koje zastupaju K. Fountoukakos-Kyriakakos i S. Wisking, *solicitors*, kao i J. Flynn, QC,

MBNA Europe Bank Ltd, sa sjedištem u Chesteru (Ujedinjena Kraljevina), koju zastupa A. Davis, *solicitor*,

British Retail Consortium, sa sjedištem u Londonu, koji zastupa R. Marchini, *advocate*, i A. Robertson, *barrister*,

EuroCommerce AISBL, sa sjedištem u Bruxellesu (Belgija), koji zastupa J. Stuyck, *advocaat*,

Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske, koju zastupaju M. Holt i C. Murrell, u svojstvu agenata, uz asistenciju J. Turner, QC, i J. Holmes, *barrister*,

intervenijenti u prvostupanjskom postupku,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešić, predsjednik vijeća, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh (izvjestitelj), C. Toader i E. Jarašiūnas, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Mengozzi,

tajnik: L. Hewlett, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 4. srpnja 2013.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 30. siječnja 2014.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Svojom žalbom MasterCard Inc. i njezine tvrtke kćeri MasterCard International Inc. i MasterCard Europe SPRL zahtijevaju ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 24. svibnja 2012., MasterCard i dr./Komisija (T-111/08, EU:T:2012:260, u daljnjem tekstu: pobijana presuda), kojom je Opći sud odbio njihovu tužbu za poništenje Odluke C (2007) 6474 *final* Komisije Europskih zajednica od 19. prosinca 2007. o postupku primjene članka [81.UEZ-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmeti COMP/34.579 – MasterCard, COMP/36.518 – EuroCommerce, COMP/38.580 – Commercial Cards, u daljnjem tekstu: sporna odluka) te, podredno, za poništenje članaka 3. do 5. i 7. navedene odluke.
- 2 Svojim protužalbama Royal Bank of Scotland plc (u daljnjem tekstu: RBS), s jedne strane, i Bank of Scotland plc (u daljnjem tekstu: BoS) i Lloyds TSB Bank plc (u daljnjem tekstu: LTSB), obje posljednje navedene (u daljnjem tekstu zajedno: LBG) u međuvremenu pod kontrolom Lloyds Banking Group plc, te djelujući u ovom postupku zajedno, s druge strane, zahtijevaju ukidanje pobijane presude i poništenje sporne odluke.

Okolnosti spora i sporna odluka

- 3 Kako proizlazi iz točaka 20., 24., 27., 35., 39. i 40. pobijane presude, Komisija Europskih zajednica je među ostalim utvrdila da utvrđivanje višestranih međubankovnih naknada u sustavu plaćanja kojim upravlja međunarodna organizacija za plaćanja nazvana „MasterCard“ (u daljnjem tekstu: MasterCard) a koje se automatski primjenjuju na prekogranična plaćanja bankarskim karticama unutar Europskog gospodarskog prostora (EGP) ili Euro-zone (u daljnjem tekstu: CMI), predstavlja odluku udruženja poduzetnika koja ograničava tržišno natjecanje između banaka koje pružaju trgovcima usluge zahvaljujući kojima oni mogu prihvaćati debitne, charge i kreditne kartice, da je ograničavanje tržišnog natjecanja bilo značajno, da je utjecalo na razmjenu između država članica, i da žalitelji nisu s dovoljnom pravnom sigurnošću dokazali ni da su CMI-ji objektivno neophodni za funkcioniranje sustava MasterCard, ni da su ispunjeni uvjeti za izuzeće iz članka 81. stavka 3. UEZ-a ili članka 53. stavka 3. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru od 2. svibnja 1992. (SL 1994, L 1, str. 3.).
- 4 Iz spisa – a osobito iz točke 17. pobijane presude – proizlazi da u tzv. „otvorenom“ sustavu plaćanja, kakav je i sustav MasterCard, u svakoj kupnji putem kreditne kartice kao stranke sudjeluju – osim vlasnika sustava plaćanja – imatelj kartice, financijska ustanova koja je izdala tu karticu, nazvana „banka izdavateljica“, trgovac kao i financijska ustanova koja trgovcu pruža usluge koje mu omogućuju da prihvati takvu karticu kao sredstvo plaćanja transakcije, nazvana „banka prihvatiteljica“.

- 5 Kako proizlazi iz točaka 1. do 44. pobijane presude, pozadina i bitni elementi sporne odluke za potrebe žalbe i protužalbi mogu se rezimirati kako slijedi.
- 6 Žalitelji se bave upravljanjem i koordinacijom sustava plaćanja putem kartica MasterCard i Maestro, što među ostalim uključuje utvrđivanje pravila sustava i pružanje usluga autorizacije i kliringa financijskim ustanovama uključenim u sustav. Za izdavanje kartica MasterCard i Maestro, kao i zaključivanje ugovora o pristupanju s trgovcima, zadužene su navedene financijske ustanove.
- 7 Prije 25. svibnja 2006., sva imovina MasterCarda kao i prava glasa pripadala su uključenim financijskim ustanovama. Navedenog je dana MasterCard Inc. putem „*initial public offering*“ (u daljnjem tekstu: IPO) izašao na burzu u New Yorku (Sjedinjene Američke Države), što je dovelo do promjena u strukturi i upravljanju MasterCardom.
- 8 Dana 30. ožujka 1992. i 27. lipnja 1997., British Retail Consortium (u daljnjem tekstu: BRC) i EuroCommerce AISBL (u daljnjem tekstu: EuroCommerce) su Komisiji uputili pritužbe usmjerene protiv Europay International SA (u daljnjem tekstu: Europay), koji je postao MasterCard Europe SPRL.
- 9 Europay je obavijestio Komisiju o svim pojedinostima svojeg sustava plaćanja.
- 10 Dana 13. travnja 2002., Komisija je objavila obavijest u skladu s člankom 19. stavkom 3. Prve uredbe o provedbi članaka [81. UEZ-a] i [82. UEZ-a] (SL 1962, 13, str. 204.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 3., str. 3.), u kojem je iznijela svoju namjeru donošenja pozitivnog mišljenja u pogledu određenih odredaba sustava Europay, no ne i u pogledu onih koje se odnose na automatske međubankovne naknade.
- 11 U spornoj je odluci Komisija konstatala da su žalitelji povrijedili članak 81. UEZ-a i 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru. U toj su odluci, među ostalima, navedena i sljedeća razmatranja:
 - Međubankovne naknade reguliraju odnose između banaka izdavateljica i banaka prihvatiteljica prigodom podmirivanja kartičnih transakcija, a odgovaraju iznosu ustegnutom u korist banke izdavateljice. Te se naknade mora razlikovati od troškova koje banke prihvatiteljice fakturiraju trgovcima (merchant service charges, u daljnjem tekstu: MSC). Sporna se odluka odnosi jedino na CMI-je, a ne i na međubankovne naknade utvrđene bilateralno između banke izdavateljice i banke prihvatiteljice, ili na naknade koje su kolektivno utvrđene na nacionalnom nivou.
 - Kod otvorenih sustava bankarskih kartica treba razlikovati tri različita tržišta i to, kao prvo, „međusistemska tržišta“, na kojem se međusobno natječu različiti kartični sustavi, zatim „izdavateljsko tržište“, na kojem se banke izdavateljice natječu za pridobivanje imatelja kartica, te „prihvatiteljsko tržište“, na kojem se banke prihvatiteljice natječu za pridobivanje trgovaca. Tržište koje je relevantno u kontekstu sporne odluke sastoji se od nacionalnih prihvatiteljskih tržišta u državama članicama EGP-a.
 - Odluke žalitelja o utvrđivanju CMI-ja jesu odluke udruženja poduzetnika u smislu članka 81. stavka 1. UEZ-a, i to unatoč promjenama u strukturi i upravljanju MasterCardom koje su proizašle iz IPO-a.
 - Posljedica je CMI-ja da povećavaju osnovu MSC-a, iako bi oni bez CMI-ja mogli biti niži, pod uvjetom da postoji zabrana jednostrane prethodne naplate transakcija banaka izdavateljica, tj. ako bi bankama izdavateljicama i bankama prihvatiteljicama bilo zabranjeno utvrđivanje iznosa međubankovnih naknada u slučaju kada imatelj kartice koju je izdala banka izdavateljica nešto kupi kod trgovca povezanog s bankom prihvatiteljicom, a transakcija je podnesena na namirenje (u daljnjem tekstu: zabrana utvrđivanja cijena *ex post*). CMI-ji dakle uzrokuju ograničavanje tržišnog natjecanja određivanjem cijena između banaka prihvatiteljica, na štetu trgovaca i njihovih klijenata.

- CMI-je se ne može smatrati „akcesornim ograničenjima“ jer nisu objektivno neophodni za funkcioniranje otvorenog sustava platežnih kartica. Takav bi sustav mogao funkcionirati već na osnovu podmirivanja banaka izdavateljica od strane imatelja kartica, banaka prihvatiteljica od strane trgovaca, te podmirivanja vlasnika sustava plaćanja naknadama koje plaćaju banke izdavateljice i prihvatiteljice. Ograničenja koja su samo povoljna po komercijalni uspjeh poduhvata ili samo omogućuju povećanje učinkovitosti, mogu se – za razliku od ograničenja koja su nužna za realizaciju glavnog poduhvata – ispitivati samo u okviru članka 81. stavka 3. UEZ-a.
- Kada je riječ o zahtjevu koji postoji u okviru sustava MasterCard, po kojem se moraju prihvatiti sve Maestro ili MasterCard kartice bez obzira na banku izdavateljicu (u daljnjem tekstu: *Honour All Cards Rule*), ukidanje CMI-ja ne bi bankama izdavateljicama davalo mogućnosti da slobodno i jednostrano utvrđuju naknade za razmjenu, s obzirom da bi se taj rizik mogao izbjeći pomoću odredbe koja bi manje ograničavala tržišno natjecanje, kao što je zabrana određivanja cijena „*ex post*“.
- Što se tiče članka 81. stavka 3. UEZ-a, ekonomski argumenti koje ističu žalitelji, a koji se temelje na ulozi CMI-ja pri uravnoteženju sustava MasterCard kao i kod njegove maksimizacije, nisu dovoljni da bi dokazali svoju objektivnu korist. Žalitelji osobito nisu dostavili dokaze koji pokazuju da su neugodnosti uzrokovane trgovcima i njihovim kupcima zbog CMI-ja, kompenzirane nekim eventualnim objektivnim koristima.

Tužba Općem sudu i pobijana presuda

- 12 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 1. ožujka 2008., žalitelji su zahtijevali poništenje sporne odluke ili, podredno, poništenje njezinih članaka 3. do 5. i 7.
- 13 U potporu svojoj tužbi, kako proizlazi iz točke 73. pobijane presude, žalitelji su istakli četiri tužbena razloga, koji se temelje, kao prvo, na povredi članka 81. stavka 1. UEZ-a zbog pogrešaka u analizi utjecaja CMI-ja na tržišno natjecanje, kao drugo, na povredi članka 81. stavka 3. UEZ-a, kao treće, na povredi članka 81. stavka 1. UEZ-a zbog pogrešne kvalifikacije CMI-ja kao odluka udruženja poduzetnika, i kao četvrto, na nedostacima upravnog postupka kao i činjeničnim pogreškama.
- 14 Svojom intervencijom u postupku pred Općim sudom, BRC, EuroCommerce te Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske, zahtijevaju odbijanje tužbe, dok Banco Santander SA, RBS, HSBC Bank plc (u daljnjem tekstu: HSBC), BoS, LTSB i MBNA Europe Bank Ltd (u daljnjem tekstu: MBNA) zahtijevaju poništenje sporne odluke.
- 15 Pobijanom je presudom Opći sud odbio tužbu, u osnovi smatrajući da žalitelji nisu dokazali da sporna odluka sadrži pogreške koje se tiču prava ili očite pogreške u ocjeni.

Zahtjevi stranaka

- 16 Žalitelji od Suda u osnovi zahtijevaju:
 - da ukine pobijanu presudu;
 - da poništi spornu odluku i
 - da naloži Komisiji snošenje troškova obaju postupaka.

- 17 RBS, HSBC, LBG i MBNA su podnijeli odgovore na žalbu u kojima istu podržavaju, dok BRC, EuroCommerce i Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske u osnovi zahtijevaju odbijanje žalbe, odnosno podredno, odbijanje tužbe za poništenje sporne odluke.
- 18 Zahtjevi iz protužalbi RBS-a i LBG-a su u osnovi identični zahtjevima iz žalbe.
- 19 Žalitelji podržavaju zahtjeve iz protužalbi, a Komisija – koju podržava BRC – zahtijeva njihovo odbijanje.

Dopuštenost protužalbi

- 20 Komisija je podnijela prigovor nedopuštenosti protužalbi RBS-a i LBG-a, iz razloga što se obje nalaze u istom aktu kao i odgovor na žalbu.
- 21 Kako ističe Komisija, člankom 176. stavkom 2. Poslovnika Suda, koji je stupio na snagu dana 1. studenoga 2012., određeno je da se „protužalba podnosi kao zaseban akt, odvojeno od odgovora na žalbu“.
- 22 Međutim, treba istaknuti da su elektroničke verzije protužalbi RBS-a i LBG-a prispjele tajništvu Suda 31. listopada 2012., dok su izvornici prispjeli dva odnosno pet dana kasnije.
- 23 Stoga, bez obzira primijeni li se članak 57. stavak 7. Poslovnika koji je na snazi od 1. studenoga 2012., ili članak 37. stavak 6. Poslovnika koji je bio na snazi do tog datuma, proizlazi da su protužalbe valjano podnesene 31. listopada 2012.
- 24 Međutim, poslovnik koji je bio na snazi tog dana ne sadrži odredbu identičnu odredbi članka 176. stavka 2. na koju se poziva Komisija. Stoga se protužalbe ne može smatrati nedopuštenima samo zato što su podnesene u okviru odgovora na žalbu.
- 25 Konkretniji prigovori nedopuštenosti Komisije ispitat će se u okviru relevantnih žalbenih razloga.
- 26 Što se tiče same žalbe, Komisija – u mjeri u kojoj uvodno ističe da je ona „u bitnome“ nedopuštena – u stvarnosti iznosi precizne prigovore nedopuštenosti određenih konkretnih dijelova te žalbe, ali pri tome ne tvrdi da je žalba nedopuštena u cijelosti. Stoga te specifične prigovore treba obraditi u okviru relevantnih žalbenih razloga.

Meritum

- 27 U žalbi i protužalbama, žalitelji te RBS i LBG stavljaju na teret Općem sudu da je počinio pogreške koje se tiču prava utvrdivši:
- da je veći broj priloga prvostupanjskoj tužbi nedopušten (treći razlog žalbe)
 - da Komisija nije počinila pogrešku kada je smatrala da sustav plaćanja MasterCard predstavlja „udruženje poduzetnika“ u smislu članka 81. UEZ-a, i to unatoč promjenama koje je uzrokovao IPO (drugi razlog žalbe);
 - da sporna odluka s dovoljnom pravnom sigurnošću dokazuje da CMI-ji imaju ograničavajuće učinke na tržišno natjecanje (protužalba RBS-a i prvi razlog protužalbe LBG-a);
 - da se CMI-je ne može smatrati objektivno neophodnima za funkcioniranje sustava MasterCard (prvi razlog žalbe), i

— da je Komisija s pravom mogla smatrati da žalitelji nisu dokazali da CMI-ji udovoljavaju uvjetima iz članka 81. stavka 3. UEZ-a (drugi razlog protužalbe LBG-a).

- 28 Prvi se razlog žalbe, kao i protužalba RBS-a i prvi razlog protužalbe LBG-a odnose na pitanje je li Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je potvrdio zaključak sporne odluke, prema kojem utvrđenje CMI-ja načelno spada pod domašaj zabrane iz članka 81. stavka 1. UEZ-a. Da bi se ispitali navedeni razlozi, na prvom mjestu treba obraditi treći razlog žalbe. Kako bi ispitivanje prvog razloga žalbe kao i protužalbe RBS-a i prvog razloga protužalbe LBG-a bilo suvišno ako bi drugi žalbeni razlog bio utemeljen, njega treba obraditi na drugom mjestu.

Treći razlog žalbe, koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava u pogledu dopuštenosti nekih priloga prvostupanske tužbe

Pobijana presuda

- 29 Što se tiče prigovora koji se odnosi na ispitivanje od strane Komisije ekonomskih dokaznih elemenata koje su tijekom postupka koji je okončan donošenjem sporne odluke dostavili žalitelji, Opći je sud u točki 183. pobijane presude istaknuo da žalitelji stavljaju na teret Komisiji da navedene elemente nije ispitala niti je na njih odgovorila. Opći je sud u točki 185. pobijane presude utvrdio da se navedeni prigovor „u tužbi spominje u osobito sažetom obliku, a argumentacija koja se na njega odnosi je u stvarnosti izložena u prilogima A.13 [do] A.15, koje su sastavili različiti stručnjaci koji su iznašli ekonomske dokaze podnesene tijekom upravnog postupka i na koje žalitelji općenito upućuju“.

- 30 U skladu s točkama 186. do 188. pobijane presude:

„186[...] žalitelji se u točkama 52. do 54. tužbe ograničavaju na konstataciju da su tijekom upravnog postupka dostavili relevantne ekonomske argumente koje Komisija nije istražila ili ih je iskrivila, i da „zaključci [njihovih] ekonomista“ podupiru njihovu pravnu analizu prema kojoj je Komisija „osobito bila u krivu zaključivši da međubankovne naknade ograničavaju tržišno natjecanje, zato što se koncentrirala na utjecaj naknada (ili razlika u njihovim iznosima) na MSC-e bez ispitivanja njihova učinka na troškove imatelja kartica, zato što je osporavala činjenicu da bi mehanizam trebao utvrditi razinu međubankovnih naknada koji maksimizira obujam transakcija i zato što je zanemarila činjenicu da se time unaprjeđuje boljitak potrošača“.

187 U skladu s navedenim treba utvrditi da tužba – iako sadrži tužiteljev prigovor – ne sadrži argumentaciju kojom se on podupire.

188 Stoga je Komisija ispravno istaknula da tekst tužbe ne sadrži dovoljno precizne elemente da bi Opći sud mogao provesti svoj nadzor i da bi ona mogla pripremiti svoju obranu.“

- 31 U okviru prvog dijela četvrtog tužbenog razloga prvostupanske tužbe, koji se nalazi u njezinim točkama 111. do 130. i koji se temelji na povredi žaliteljevih prava na obranu, žalitelji su među ostalim stavili Komisiji na teret „nejasnoću pisma u kojem se iznose činjenice“ koje im je Komisija uputila 23. ožujka 2007., nakon saslušanja od 14. i 15. studenoga 2006. U tom je pogledu Opći sud u točki 278. pobijane presude utvrdio da se „argumentacija tužitelja u tužbi pojavljuje samo u vrlo sažetom obliku“. U točki 280. navedene presude Opći je sud zaključio da se prilog A.20 prvostupanske tužbe ne može uzeti u obzir, s obzirom da su tužitelji na njega samo općenito uputili.
- 32 U točkama 189. i 282. pobijane presude, Opći je sud kao nedopuštene odbio prigovore Komisije koji se temelje na ispitivanju ekonomskih dokaznih elemenata koje su podnijeli žalitelji kao i na nejasnoći pisma u kojem se iznose činjenice.

Argumentacija stranaka

- 33 Žalitelji ističu da je Opći sud počinio pogreške koje se tiču prava u pogledu dopuštenosti većeg broja priloga prvostupanjske tužbe. Prema mišljenju žalitelja, u suprotnosti s člankom 52. stavkom 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), ne postoji pravna osnova na temelju koje bi Opći sud na takav način mogao ograničiti pravo na pristup sudu.
- 34 Podredno, čak i u slučaju da Opći sud raspolaže takvim ovlastima, počinio je pogrešku koja s tiče prava kada je smatrao da se to ograničenje treba primijeniti u ovom predmetu. Opći je sud u točkama 188. do 189. i 278. pobijane presude počinio i pogrešku u ocjeni zaključivši da određeni prigovori tužitelja nisu sadržavali dovoljno precizne elemente da bi se priloge koji se na njih odnose moglo smatrati dopuštenima. Naime, Opći je sud morao zaključiti da su točke 52. do 54. i 122. prvostupanjske tužbe dovoljno precizne u pogledu prigovora i navedenih argumenata, i da su u skladu s tim njezini prilozi A.13 do A.15 i A.20 dopušteni. Osim toga, u točki 219. pobijane presude Opći sud nije odlučivao o pitanju treba li priloge A.13 i A.14 prvostupanjske tužbe unatoč svemu odbaciti, iako je u točkama 185. do 189. pobijane presude odbio argument kojim se na njih upućivalo. U tom pogledu žalitelji osobito smatraju da je trebalo biti dovoljno to što su identificirali konkretne točke svoje tužbe koje su željeli nadopuniti priložima kao i odgovarajuće priloge.
- 35 U tom kontekstu žalitelji osporavaju i tvrdnju iz točke 190. pobijane presude da njihov prigovor u dijelu u kojem se njime Komisiji predbacuje „da nije uzela u obzir ekonomske argumente koji pokazuju prednosti koje iz CMI-ja proizlaze za sustav [plaćanja] MasterCard, imatelje kartica ili općenito potrošače, nije relevantan u okviru tužbenog razloga koji se temelji na povredi članka 81. stavka 1. UEZ-a“.
- 36 Prema mišljenju Komisije argumentacija žalitelja u okviru trećeg žalbenog razloga nije jasna. Žalitelji s jedne strane tvrde da ne postoji pravni temelj koji bi opravdao ograničenje koje je postavio Opći sud te da je time ograničeno njihovo pravo na pristup sudu. S druge strane tvrde da su argumenti izneseni u priložima prvostupanjskoj tužbi u samoj tužbi dovoljno obrazloženi, što bi predstavljalo činjenično pitanje koje nije dopušteno. Osim toga, žalitelji ne objašnjavaju po čemu bi ishod postupka bio drugačiji da je Opći sud uzeo te priloge u obzir.
- 37 RBS i HSBC se nisu očitovali u pogledu trećeg žalbenog razloga. LBG i MBNA podržavaju taj žalbeni razlog, bez da za to navode određene argumente. BRC i EuroCommerce sažeto osporavaju taj žalbeni razlog. Ujedinjena Kraljevina – bez iznošenja konkretnog argumenta – zahtijeva njegovo odbijanje.

Ocjena Suda

- 38 Sukladno članku 21. Statuta Suda Europske unije, koji se na Opći sud primjenjuje na temelju njegova članka 53. stavka 1., te članku 44. stavku 1. točki (c) Poslovnika Općeg suda, tužba mora sadržavati predmet spora i sažeti prikaz tužbenih razloga.
- 39 Iz sudske prakse Suda proizlazi da „sažeti prikaz tužbenih razloga“ koji svaka tužba mora sadržavati u smislu navedenih članaka znači da tužba mora izričito navoditi u čemu se sastoji tužbeni razlog na kojem se temelji (vidjeti presude *Fives Lille Cail i dr./Visoko predstavništvo*, 19/60, 21/60, 2/61 i 3/61, EU:C:1961:30, 588, te *Grifoni/Euratom*, C-330/88, EU:C:1991:95, t. 18.).
- 40 Stoga je, kako bi tužba pred Općim sudom bila dopuštena, osobito nužno da bitni činjenični i pravni elementi na kojima se ona temelji – makar i u sumarnom obliku ali na suvisao i razumljiv način – proizlaze iz samog njezina teksta. Iako jest točno da se njezin tekst može u određenim točkama poduprijeti i nadopuniti upućivanjem na određene pasuse akata koji su joj priloženi, općenito upućivanje na druge tekstove, pa makar i bili priloženi tužbi, ne može ispraviti nepostojanje nužnih elemenata pravne argumentacije, koje – na temelju prethodno navedenih odredaba – tužba mora

sadržavati (u tom smislu vidjeti presude Dansk Rørindustri i dr./Komisija C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, EU:C:2005:408, t. 94. do 100., kao i Versalis /Komisija, C-511/11 P, EU:C:2013:386, t. 115.).

- 41 Naime, sažeti prikaz tužbenih razloga mora biti – kako bi zajamčio pravnu sigurnost i dobro pravosuđe – dovoljno jasan i precizan da bi tuženiku omogućio da pripremi svoju obranu, a nadležnom sudu da donese odluku o tužbi (u tom smislu vidjeti presudu Grifoni/Euratom, EU:C:1991:95, t. 18.). Stoga Opći sud nije dužan u prilogima tražiti i identificirati tužbene razloge na kojima smatra da se tužba temelji (vidjeti presudu Dansk Rørindustri i dr./Komisija, EU:C:2005:408, t. 97. i 100.). Identični su zahtjevi i kada se poziva na neki argument u potporu tužbenog zahtjeva istaknutog pred Općim sudom (vidjeti presudu Versalis/Komisija, EU:C:2013:386, t. 115.).
- 42 U tim okolnostima žalitelji pogrešno ističu da ne postoji pravni temelj koji opravdava stav Općeg suda u pogledu uvažavanja sadržaja priloga koji su mu podneseni.
- 43 Što se tiče supsidijarne argumentacije iznesene u točki 34. ove presude, kao prvo treba istaknuti da Opći sud nije – kako proizlazi iz točaka 189. i 282. pobijane presude – proglasio predmetne priloge nedopuštenima, kako to tvrde žalitelji, već je nedopuštenima proglasio dva prigovora koji, iako navedeni u prvostupanjskoj tužbi, nisu prema ocjeni Općeg suda sadržavali dovoljno precizne elemente da bi mu omogućili provođenje nadzora, a protivnoj strani pripremu obrane. Dakle, u tom pogledu žalitelji pogrešno shvaćaju pobijanu presudu.
- 44 Osim toga, upravo oslanjajući se na to pogrešno shvaćanje, žalitelji navode činjenicu da Opći sud – u točki 219. pobijane presude – u okviru drugog tužbenog razloga nije odlučio o pitanju treba li priloge A.13 i A.14 prvostupanjske tužbe zanemariti, pri čemu odbacuju argument koji se referira na iste te priloge u točkama 185. do 189. pobijane presude.
- 45 Osim toga, žalitelji nisu u okviru ove žalbe naveli, a još manje dokazali, da bi Opći sud u točkama 186. i 278. pobijane presude iskrivio sadržaj ili domašaj predmetnih dijelova tužbe, te potom zaključio da isti nisu dovoljno jasni da bi mogli udovoljiti zahtjevima članka 44. stavka 1. točke (c) Poslovnika Općeg suda i da se prilozi koji se na njih odnose ne mogu uzeti u obzir.
- 46 U dijelu u kojem žalitelji kritiziraju točku 190. pobijane presude – kako proizlazi iz točke 35. ove presude – njihov argument treba odbiti kao bespredmetan, s obzirom da se navedena točka pobijane presude odnosi na dodatak obrazloženju pobijane presude, što se osobito vidi iz upotrebe uvodnog izraza „povrh toga“.
- 47 S obzirom na gore navedeno, treći žalbeni razlog valja odbiti u cijelosti.

Drugi žalbeni razlog, koji se temelji na pogreški koja se tiče prava i/ili na nepostojanju obrazloženja u pogledu ocjene pitanja je li MasterCard udruženje poduzetnika

- 48 Uvodno treba podsjetiti da je Opći sud u točki 259. pobijane presude naveo:

„Mora se ustvrditi da je Komisija – u svjetlu dvaju gore navedenih elemenata, tj. zadržavanju ovlasti banaka u [MasterCardu] i nakon IPO-a, i postojanju zajedničkih interesa između MasterCarda i banaka u pogledu CMI-ja – mogla valjano smatrati da je u osnovi, unatoč promjenama do kojih je doveo [IPO], [MasterCard] nastavio postojati kao institucionalizirani oblik koordinacije postupanja [sudjelujućih] banaka. Stoga je Komisija ispravno nastavila odluke organa [MasterCarda] kojima se utvrđuju CMI-ji smatrati odlukama udruženja poduzetnika.“

Argumentacija stranaka

- 49 Prema mišljenju žalitelja, Opći je sud – time što je presudio da MasterCard,unatoč promjenama koje je u njegovoj strukturi i načinu upravljanja prouzrokovao IPO, i nadalje predstavlja udruženje poduzetnika kada donosi odluke koje se tiču CMI-ja – počinio povredu koja se tiče prava i/ili je nedovoljno obrazložio presudu.
- 50 Kao prvo, navodna zajednica interesa između MasterCarda i sudjelujućih banaka, kao i ovlasti tih banaka nakon IPO-a glede pitanja različitih od CMI-ja prema mišljenju tužitelja nisu dovoljni da bi se dokazalo da MasterCard kada donosi odluke o CMI-jima predstavlja udruženje poduzetnika. Naime, tužitelji naglašavaju da iz prakse Suda proizlazi da se neku organizaciju ne može kvalificirati udruženjem poduzetnika u smislu članka 81. stavka 1. UEZ-a ako se ista, s jedne strane, ne sastoji od većine predstavnika tih poduzetnika, te ako, s druge strane, nacionalno zakonodavstvo zahtijeva da organizacija prilikom donošenja odluka mora promicati i interese različite od interesa tih poduzetnika. Međutim, nakon IPO-a je uprava MasterCarda bila u najvećem dijelu sastavljena od osoba koje nemaju nikakve veze s bilo kojom financijskom institucijom. S druge strane, MasterCard je samostalni gospodarski subjekt koji nije povezan sa svojim bankarskim klijentima, koji ostvaruje svoj vlastiti gospodarski interes i kojim upravlja njegova uprava koja je zakonom obvezana postupati u skladu s obvezom vjernosti prema dioničarima MasterCard.
- 51 Nadalje, nakon IPO-a ovlast donošenja odluka koju su zadržale sudjelujuće banke glede pitanja različitih od CMI-ja je sasvim očito irelevantna za potrebe kvalificiranja MasterCarda udruženjem poduzetnika u situacijama kada se donose odluke o CMI-jima. Stoga, čak i pod pretpostavkom da se MasterCard i nakon IPO-a i nadalje može kvalificirati udruženjem poduzetnika kada donosi odluke o predmetima različitim od CMI-ja, ta kvalifikacija nije relevantna za utvrđivanje je li isto i u slučaju kada donosi odluke o CMI-jima. Žalitelji dodaju da se manjkavosti preostale ovlasti donošenja odluka sudjelujućih banaka o pitanjima različitim od CMI-ja vide i iz uporabe riječi „čini se“ u točki 249. pobijane presude, koja jasno ukazuje da činjenični elementi nisu dovoljni čak ni za dokazivanje teze prema kojoj je MasterCard udruženje poduzetnika kada donosi odluke o predmetima različitim od CMI-ja.
- 52 Nije relevantna niti navodna zajednica interesa između MasterCarda i sudjelujućih banaka u pogledu utvrđivanja ili održavanja na snazi visokih CMI-ja, te je ista u svakom slučaju nedovoljna da bi se MasterCard kvalificirao udruženjem poduzetnika. Presuda Verband der Sachversicherer/Komisija (45/85, EU:C:1987:34), navedena u točki 251. pobijane presude, ne dokazuje da bi zajednica interesa predstavljala relevantan faktor prilikom ocjenjivanja postojanja udruženja poduzetnika. Čak i pod pretpostavkom da je navodna zajednica interesa između navedenih banaka i MasterCarda relevantan čimbenik za ocjenjivanje predstavlja li MasterCard udruženje poduzetnika kada donosi odluke o CMI-jima, taj zaključak nije moguće donijeti. Naime, s jedne se strane o postojanju udruženja poduzetnika u smislu članka 81. stavka 1. UEZ-a ne može zaključiti na temelju jednostavne činjenice da društvo koje kotira na burzi prilikom donošenja odluka može uzimati u obzir i interese svojih klijenata. S druge bi strane, općenitije gledano, zaključivanje o postojanju udruženja poduzetnika iz jednostavne činjenice da dva ili više poduzetnika mogu imati zajednički gospodarski interes dovelo do apsurdnih i nepoželjnih pravnih posljedica, osobito na koncentriranim tržištima.
- 53 Naposljetku, žalitelji navode da se – čak i u svjetlu kriterija zajednice interesa – teza Komisije ne može prihvatiti. U tom smislu stavljaju Općem sudu na teret da se je ograničio na utvrđenje da prihvatitelji uobičajeno prebacuju CMI-je na trgovce, te je tako propustio ispitati postoje li bilo kakvi dokazi koji podupiru tvrdnju Komisije da banke prihvatiteljice imaju interes da CMI-ji budu visoki.

- 54 Komisija u osnovi ističe da se argumentacijom iznesenom u točkama 50. do 52. ove presude – uz iznimku dijela o tumačenju presude Verband der Sachversicherer/Komisija (EU:C:1987:34) – želi dovesti u pitanje ocjena činjenica od strane Općeg suda, te da je ista shodno tomu nedopuštena. Komisija dodaje – u okviru svojeg meritornog odgovora – da drugi žalbeni razlog nema argumentacije u dijelu u kojem je usmjeren na nepostojanje obrazloženja.
- 55 Ujedinjena Kraljevina navodi da je argument naveden u točki 53. ove odluke nedopušten u dijelu u kojem se ograničava na osporavanje ocjene činjenica u prvostupanjskom postupku.
- 56 U pogledu merituma, Komisija smatra da se – sukladno sudskoj praksi – nakon IPO-a MasterCard može okvalificirati udruženjem poduzetnika, a CMI-ji odlukama takva udruženja. U tom pogledu osobito ističe da su sudovi Unije, u skladu s okolnostima, upotrijebili veći broj kriterija kako bi odlučili o postojanju udruženja poduzetnika. U konkretnom slučaju, članovi MasterCarda su isključivo banke izdavateljice i banke prihvatiteljice, koje su ograničile svoju trgovačku slobodu delegirajući određene odluke zajedničkom organu, to jest glavnoj upravi MasterCarda ili njezinim predstavnicima, koji u njihovo ime utvrđuju iznose CMI-ja. Prema mišljenju Komisije „suptilna razlika koju navodi MasterCard u pogledu zajednice interesa“ nije utemeljena.
- 57 RBS, HSBC, LBG i MBNA podržavaju drugi žalbeni razlog žalbe. HSBC osobito smatra da u ovom predmetu nisu zadovoljeni pravni kriteriji koje je Sud dosljedno primjenjivao radi identifikacije udruženja poduzetnika, a osobito činjenice da udruženje kontroliraju predstavnici njegovih članova i da ono djeluje isključivo u njihovu interesu. LBG osobito ističe da je kriterij „zajednice interesa“ koji je Opći sud pogrešno koristio, mnogo širi od „suglasnosti volja“, koji se koristi za utvrđivanje postoji li sporazum koji potpada pod doseg članka 81. UEZ-a, iz razloga što je ispunjen čak i ako ne postoji bilo koji oblik međusobne suradnje.
- 58 BRC, EuroCommerce i Ujedinjena Kraljevina osporavaju argumentaciju navedenu u prilog drugom razlogu žalbe. U tom pogledu EuroCommerce osobito navodi da je odluka udruženja poduzetnika, što je prije IPO-a bio MasterCard, još uvijek na snazi, tako da niti Komisija niti Opći sud ne trebaju ispitivati predstavlja li i nakon IPO-a MasterCard još uvijek udruženje poduzetnika. Ujedinjena Kraljevina smatra da se ovaj žalbeni razlog zasniva na suviše formalnom pristupu u pogledu kategorija akata koji potpadaju pod članak 81. UEZ-a. Prema njezinu mišljenju, u ovom je predmetu ključan preduvjet koordiniranog ponašanja sasvim očito ispunjen.

Ocjena Suda

– Dopuštenost

- 59 Kada žalitelji u okviru drugog žalbenog razloga prigovaraju nepostojanju obrazloženja pobijane presude, oni u stvari ističu da je Opći sud pogrešno primijenio pojam „udruženja poduzetnika“ u smislu članka 81. stavka 1. UEZ-a. U skladu s time taj žalbeni razlog – u dijelu u kojem se temelji na navodnom nepostojanju obrazlaganja pobijane presude – treba odbiti kao nedopušten.
- 60 Također treba prihvatiti i prigovor nedopuštenosti koji je istaknula Ujedinjena Kraljevina, i koji je iznesen u točki 55. ove presude. U tom pogledu treba podsjetiti da iz članaka 256. UFEU-a i 58. stavka 1. Statuta Suda proizlazi da je Opći sud isključivo nadležan, s jedne strane, za utvrđivanje činjenica, osim u slučaju kada materijalna netočnost njegovih utvrđenja proizlazi iz dijelova spisa koji su mu podneseni, i s druge strane, za ocjenjivanje tih činjenica. Međutim, kada je Opći sud utvrdio ili ocijenio činjenice, Sud je nadležan – na temelju članka 256. UFEU-a – prekontrolirati pravnu kvalifikaciju tih činjenica i pravne posljedice koje je iz njih izveo Opći sud (vidjeti osobito presude General Motors/Komisija, C-551/03 P, EU:C:2006:229, t. 51., i Evonik Degussa/Komisija, C-266/06 P,

EU:C:2008:295, t. 72.). Iz navedenog slijedi da – u dijelu u kojem žalitelji pokušavaju argumentom iznesenim u točki 53. ove presude od Suda ishoditi novu ocjenu činjenica koje je utvrdio Opći sud – taj argument treba odbiti kao nedopušten.

- 61 U preostalom dijelu, u mjeri u kojoj se argumenti izneseni u točkama 50. do 52. ove presude temelje na pogrešci koja se tiče prava u pogledu ocjene pitanja predstavlja li MasterCard udruženje poduzetnika, treba istaknuti da – suprotno onomu što tvrdi Komisija – ne stoji tvrdnja da žalitelji u osnovi samo dovode u pitanje ocjenu činjenica iz prvostupanjskog postupka, već oni u bitnom navode pravna pitanja koja su u žalbenom postupku dopuštena.

– Meritum

- 62 Bez obzira na pravo gospodarskih subjekata da se inteligentno ali samostalno prilagođavaju stvarnom ili očekivanom ponašanju njihovih konkurenata (vidjeti presude Suiker Unie i dr./Komisija, 40/73 do 48/73, 50/73, 54/73 od 56/73, 111/73, 113/73 i 114/73, EU:C:1975:174, t. 174.; Ahlström Osakeyhtiö i dr./Komisija, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 i C-125/85 do C-129/85, EU:C:1993:120, t. 71., te Asnef-Equifax i Administración del Estado, C-238/05, EU:C:2006:734, t. 53. i navedena sudska praksa), članak 81. UEZ-a je takve prirode da obuhvaća sve oblike suradnje i dogovaranja između poduzetnika, što uključuje i one koji se realiziraju posredstvom kolektivne strukture ili zajedničkog tijela, kakvo je i udruženje, a koji su usmjereni na postizanje učinaka koje se tom odredbom želi suzbiti (u tom smislu vidjeti presude Nederlandse Vereniging voor de fruit en groentenimporthandel i Frubo/Komisija, 71/74, EU:C:1975:61, t. 30.; van Landewyck i dr./Komisija, 209/78 do 215/78 i 218/78, EU:C:1980:248, t. 88., kao i Eurofer/Komisija, C-179/99 P, EU:C:2003:525, t. 23.).
- 63 Stoga iz ustaljene sudske prakse proizlazi da, iako članak 81. UEZ-a pravi razliku između pojmova „usklađeno djelovanje“ i „sporazumi među poduzetnicima“ ili „odluke udruženja poduzetnika“, to je zbog toga da zabranama iz te odredbe može obuhvatiti različite oblike koordinacije ponašanja na tržištu između poduzetnika (vidjeti osobito presude Imperial Chemical Industries/Komisija, 48/69, EU:C:1972:70, t. 64.; Komisija/Anic Participazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, t. 112., te Asnef-Equifax i Administración del Estado, EU:C:2006:734, t. 32.) i na taj način spriječiti da poduzetnici izbjegnu primjenu pravila o tržišnom natjecanju samo zbog oblika u kojem provode koordinaciju ponašanja.
- 64 U ovom je predmetu nesporno – kako proizlazi osobito iz točke 238. pobijane presude – da se MasterCard prije IPO-a moglo smatrati „udruženjem poduzetnika“ u smislu članka 81. UEZ-a. Iz navedene točke proizlazi i da – u okviru svojeg trećeg tužbenog razloga u prvostupanjskom postupku – žalitelji stavljaju Komisiji osobito na teret da nije uzela u obzir promjene u strukturi i upravljanju MasterCardom uzrokovane IPO-om. U tim okolnostima, a kako proizlazi iz točke 244. pobijane presude, treći se tužbeni razlog u postupku pred Općim sudom odnosio na pitanje može li se – nakon promjena koje je uzrokovao IPO – MasterCard još uvijek smatrati „institucionaliziranim oblikom koordinacije postupaka banaka“.
- 65 Argumente istaknute u okviru drugog žalbenog razloga žalbe treba ispitati u tom kontekstu.
- 66 Iz točke 259. pobijane presude proizlazi da je Opći sud odbio argumentaciju žalitelja navedenu u točki 238. pobijane presude prema kojoj bi promjene u strukturi i djelovanju MasterCarda uzrokovane IPO-om imale za posljedicu da se MasterCard u trenutku donošenja sporne odluke više nije mogao smatrati „udruženjem poduzetnika“ u smislu članka 81. UEZ-a, oslanjajući se pri takvom zaključivanju, s jedne strane, na činjenici zadržavanja ovlasti donošenja odluka od strane banaka unutar MasterCarda, i s druge strane, na činjenici postojanja zajednice interesa između MasterCarda i banaka po pitanju CMI-ja.

- 67 Točnije, što se tiče, kao prvo, argumenata iznesenih u točkama 51. i 52. ove presude, treba istaknuti da dva elementa na koje se Opći sud koncentrirao u svojoj analizi u okviru trećeg tužbenog razloga prvostupanjske tužbe treba analizirati zajedno. Naime, kako proizlazi iz točke 238. pobijane presude, žalitelji su tvrdili, s jedne strane, da nakon IPO-a banke više ne kontroliraju MasterCard, i da on samostalno odlučuje o CMI-jima. S druge pak strane, iz točke 239. navedene presude proizlazi da se je Komisiji stavljalo na teret da nije dokazala da MasterCard i nadalje djeluje u interesu tih banaka ili u njihovo ime, a ne u ime dioničara MasterCard Inc.
- 68 U tom pogledu u točkama 245. do 249. pobijane odluke Opći je sud – tijekom svoje neovisne ocjene činjenica – kao prvo u osnovi konstatirao da, čak i ako banke članice MasterCarda nisu u trenutku donošenja sporne odluke sudjelovale u procesu donošenja odluka koje se odnose na CMI-je u tijelima te organizacije, „čini se da MasterCard u Europi više nastavlja djelovati kao udruženje poduzetnika u kojem banke nisu samo korisnici pružanih usluga, već kolektivno i decentralizirano sudjeluju u bitnim aspektima donošenja odluka“. U tom pogledu treba naglasiti da – unatoč neprimjerenoj uporabi izraza „čini se“ od strane Općeg suda u navedenom kontekstu – iz točaka 245. do 249. pobijane presude proizlazi da je Opći sud stvarno provjerio da su banke i na dan donošenja sporne odluke kolektivno izvršavale ovlast donošenja odluka u ključnim aspektima funkcioniranja organizacije za plaćanja MasterCard u periodu nakon IPO-a, što u znatnoj mjeri relativizira posljedice koje treba pripisati IPO-u. Kao drugo, u točkama 250. do 258. pobijane presude Opći je sud konstatirao i da je Komisija s pravom mogla zaključiti da CMI-ji odražavaju interese banaka, iz razloga što je u tom pogledu postojala zajednica interesa između MasterCarda, njegovih dioničara i banaka.
- 69 Ta dva elementa – koja su rezimirana u točki 259. pobijane presude – uzeta zajedno dostaju da se objasni razlog zbog kojega je – prema mišljenju Općeg suda – utvrđivanje CMI-ja od strane MasterCarda nastavilo funkcionirati kao „institucionalizirani oblik koordinacije postupaka banaka“, i to bez obzira na promjene koje su uzrokovane IPO-om. Naime, prema logici koju je usvojio Opći sud u pobijanoj presudi, s obzirom da su se u pogledu utvrđivanja CMI-ja interesi MasterCarda i dioničara MasterCard Inc. podudarali, sudjelujuće su banke mogle delegirati utvrđivanje tih naknada zadržavajući pri tome – u mnogim drugim aspektima – ovlasti donošenja odluka.
- 70 Osim toga, iz točaka 238. do 260. pobijane presude, a osobito iz njezinih točaka 243. do 245., 249. i 259. proizlazi da je – u okviru ispitivanja pitanja je li institucionalizirani oblik suradnje putem kojeg je djelovao MasterCard prije IPO-a, nakon toga prestao postojati – Opći sud dva navedena kriterija na osnovi činjeničnih i pravnih elemenata koji su postojali na dan donošenja sporne odluke uzeo kao relevantne, a s obzirom da je ocjena te odluke bila dio šireg činjeničnog okvira kojim se bavio.
- 71 Opći je sud postojanje zajednice interesa ocijenio relevantnim u ovom predmetu ne samo na osnovu teoretskog podudaranja interesa banaka i MasterCarda, već i nakon uvažavanja – tijekom njegove neovisne ocjene činjenica – specifičnih činjeničnih okolnosti u pogledu kojih nije istaknut nikakav prigovor iskrivljavanja, a osobito, kao prvo, kako proizlazi iz argumentacije stranaka kako je izložena u točkama 238. i 239. pobijane presude, činjenice da je nesporno da je MasterCard postupao u interesu banaka prije IPO-a, kao drugo, kako proizlazi iz točke 256. pobijane presude, razvoja situacije nakon IPO-a koji pokazuje da organizacija stvarno nastavlja voditi računa o konkretnim interesima banaka kada utvrđuje iznose CMI-ja, i treće, kako proizlazi iz točke 258. navedene presude, činjenice da interesi dioničara MasterCarda nisu u suprotnosti s interesima banaka.
- 72 U tim je okolnostima Opći sud mogao smatrati – u specifičnim uvjetima ovog predmeta i imajući u vidu argumentaciju koja je pred njim iznesena – da su i ovlast donošenja odluka banaka o pitanjima različitim od CMI-ja preostala nakon IPO-a, kao i zajednica interesa između MasterCarda i banaka, istovremeno i relevantni i dovoljni da bi se ocijenilo pitanje može li se nakon IPO-a MasterCard još uvijek smatrati „udruženjem poduzetnika“ u smislu članka 81. UEZ-a.

- 73 Što se tiče navođenja – u točki 251. pobijane presude – presude Verband der Sachversicherer/Komisija (EU:C:1987:34, t. 29.), treba istaknuti da je njegov cilj jednostavno odgovoriti na kritiku opisanu u točki 239. pobijane presude, prema kojoj se kriterij za postojanje zajednice interesa između MasterCarda i banaka ne oslanja niti na jedan sudski presedan. Suprotno tvrdnjama žalitelja, Opći sud – podsjećajući u tom kontekstu da „iz sudske prakse Suda proizlazi da je postojanje zajednice interesa ili zajedničkog interesa element koji je relevantan za potrebe ocjene postojanja odluke udruženja poduzetnika u smislu članka 81. stavka 1. UEZ-a“ – nije namjeravao uspostaviti opći kriterij, a još manje isključivi kriterij.
- 74 Što se tiče, kao drugo, argumentacije iznesene u točki 50. ove odluke, točno je da iz sudske prakse Suda proizlazi da odluka tijela koje raspolaže regulatornim ovlastima u određenom području ne može potpadati pod članak 81. UEZ-a ako je to tijelo sastavljeno od većine predstavnika javne vlasti i ako donosi odluke pridržavajući se određenih kriterija od javnog interesa (vidjeti osobito presudu Pavlov i dr., C-180/98 do C-184/98, EU:C:2000:428, t. 87. i navedena sudska praksa).
- 75 Međutim, sudska se praksa navedena u prethodnoj točki u osnovi odnosi na pitanje treba li dotična tijela – koja se barem djelomično sastoje od gospodarskih subjekata iz određenog sektora – kada donose određene propise smatrati udruženjima poduzetnika ili, naprotiv, tijelima koja izvršavaju javne ovlasti. U ovom se predmetu takvo pitanje nije postavilo pred Općim sudom. Također se niti činjenične okolnosti i pravni problemi iz presude Wouters i dr. (C-309/99, EU:C:2002:98) i iz mišljenja nezavisnog odvjetnika u tom predmetu (mišljenje nezavisnog odvjetnika Légera u predmetu Wouters i dr., C-309/99, EU:C:2001:390), na koje se žalitelji uglavnom pozivaju, ne mogu usporediti s onima iz ovog predmeta.
- 76 Imajući sva prethodna razmatranja u vidu, treba ustvrditi da – kako je istaknuo i nezavisni odvjetnik u točki 45. svojeg mišljenja – žalitelji ne bi mogli tvrditi da se tijelo kakvo je MasterCard ne može okvalificirati kao udruženje poduzetnika kada donosi odluke koje se odnose na CMI-je, a s obzirom da iz ranije iznesenog proizlazi da je Opći sud mogao s pravom konstatirati da navedeni poduzetnici prilikom donošenja odluka namjeravaju ili barem prihvaćaju koordinirati svoje ponašanje putem tih odluka, te da se njihovi kolektivni interesi podudaraju s interesima uzetim u obzir prilikom donošenja takvih odluka, osobito u okolnostima kada su predmetni poduzetnici kroz veći broj godina ostvarivali isti cilj zajedničkog reguliranja tržišta u okviru iste organizacije, iako u različitim formama.
- 77 Imajući sve navedeno u vidu, drugi žalbeni razlog treba odbiti.

Prvi žalbeni razlog koji se temelji na povredi koja se tiče prava i/ili na nepostojanju obrazlaganja u pogledu procjene objektivne neophodnosti navodnog ograničenja tržišnog natjecanja

- 78 U pobijanoj je presudi Opći sud ocjenjivao objektivnu neophodnost postojanja CMI-ja, a potom je prešao na razmatranje pitanja sadrže li oni protutržišne učinke. U tim je okolnostima korisno – u okviru ove presude – razmotriti žalbeni razlog koji se odnosi na akcesornost CMI-ja u odnosu na sustav plaćanja MasterCard, prije nego li se analizira žalbeni razlog koji se odnosi na njihov eventualno restriktivan učinak.
- 79 Prvi se žalbeni razlog u osnovi sastoji od četiri dijela, od kojih su drugi do četvrtog od podrednog značaja u odnosu na prvi.

Pobijana presuda

- 80 Prema mišljenju Općeg suda, prvi se tužbeni razlog prvostupanjske tužbe u osnovi sastojao od dva dijela. U okviru prvog dijela tog tužbenog razloga tužitelji su isticali da je Komisija pogrešno zaključila da CMI-ji proizvode učinke koji ograničavaju tržišno natjecanje. U okviru drugog dijela, tvrdili su da je Komisija trebala zaključiti da su CMI-ji objektivno neophodni za funkcioniranje sustava MasterCard.

81 Ispitujući, kao prvo, drugi dio tužbenog razloga, Opći je sud u točki 89. pobijane presude naveo:

„[...] ispitivanje objektivne neophodnosti nekog ograničenja ima relativno apstraktni karakter. Naime, samo se ograničenja koja su neophodna da bi glavni poduhvat mogao u svim slučajevima funkcionirati mogu smatrati akcesornim ograničenjima. Stoga razmatranja koja se odnose na neophodnost ograničenja u svjetlu natjecanja na predmetnom tržištu nisu dio analize akcesornosti ograničenja [...]“

82 Potom je Opći sud u točki 90. pobijane presude istaknuo da „okolnost da nepostojanje CMI-ja može negativno utjecati na funkcioniranje sustava MasterCard sama po sebi ne znači da se CMI-je mora smatrati objektivno neophodnima, ako iz ispitivanja sustava MasterCard u njegovu gospodarskom i pravnom kontekstu proizlazi da je ipak u stanju funkcionirati i bez njih“. U točki 91. spomenute presude Opći je sud ocijenio da „rasuđivanje Komisije koja iz okolnosti da bi sustav MasterCard mogao funkcionirati i bez CMI-ja zaključuje da oni nisu objektivno neophodni, ne sadrži dakle nikakvu pogrešku koja se tiče prava“.

83 Opći je sud u točkama 94. do 99. pobijane presude odbio argument žalitelja prema kojem su – ukratko – CMI-ji objektivno neophodni za sustav MasterCard zbog toga što predstavljaju redovan način podmirivanja transakcija, a s obzirom da bi – u slučaju njihova nepostojanja – *Honour All Cards Rule* ostavilo banke prihvatiteljice „na milost“ banaka izdavateljica.

84 U tom je kontekstu Opći sud u točki 96. pobijane presude zaključio – nakon što je utvrdio da pribjegavanje Komisije hipotezi određivanja cijena „*ex post*“, koja je izložena u točki 11. četvrta alineja ove presude, ne sadrži „nikakvu očitu pogrešku u ocjeni“ – da „postojanje redovnih načina podmirivanja transakcija koji su manje restriktivni za tržišno natjecanje od CMI-ja sprječava da se potonje smatra objektivno neophodnima za funkcioniranje sustava MasterCard samo zbog toga što predstavljaju redovne načine podmirivanja transakcija“. U točki 99. pobijane presude navedeno je da „Komisija ima pravo ispitivati bi li sustav MasterCard bez CMI-ja bio ekonomski održiv, pa bi ga se stoga moglo uzeti u obzir radi usporedbe“. Naprotiv, prema toj istoj točki 99., Komisija „nije dužna dokazati da bi kretanje tržišta navodilo banke izdavateljice i banke prihvatiteljice da same odluče o donošenju pravila koje bi manje ograničavalo tržišno natjecanje nego što to čine CMI-ji.“

85 Opći je sud – nakon što je u točki 20. pobijane presude ocijenio da je Komisija mogla valjano zaključiti da CMI-ji nisu objektivno neophodni za funkcioniranje sustava MasterCard – odbio drugi dio prvog tužbenog razloga prvostupajnske tužbe.

Prvi dio prvog žalbenog razloga

– Argumentacija stranaka

86 Žalitelji ističu da je Opći sud pogrešno primijenio kriterij „objektivne neophodnosti“ ograničenja. Umjesto da je primijenio kriterij prema kojem je određeno ograničenje gospodarske autonomije „objektivno neophodno“ ako se bez njega glavni poduhvat ukazuje nemogućim ili teško ostvarivim, Opći je sud, osobito u točkama 89. i 90. pobijane presude, upotrijebio nepotpun kriterij po kojem je neko ograničenje objektivno neophodno samo ako bez njega glavni poduhvat ne može funkcionirati. U tom se pogledu žalitelji pozivaju na točku 109. presude Općeg suda, M6 i dr./Komisija (T-112/99, EU:T:2001:215), prema kojoj „ako se glavni poduhvat pokazuje teško ostvarivim ili čak neostvarivim ako ograničenje ne postoji, tada se ono može smatrati objektivno neophodnim za njegovo ostvarenje“. Prema mišljenju žalitelja, Opći je sud u točki 89. pobijane presude pomiješao kriterij objektivne neophodnosti potreban za utvrđivanje akcesornosti ograničenja i kriterij nužnosti iz članka 81. stavka 3. UEZ-a.

- 87 Komisija ističe da jedino „neophodnost“ navedenih ograničenja omogućuje razlikovanje – uz opasnost da izbriše razliku između „akcesornih“ ograničenja i nužnih ograničenja iz članka 81. stavka 3. UEZ-a – između ograničenja koje se može opravdati na temelju članka 81. stavka 3. UEZ-a i ograničenja na koje se – zato jer je akcesorno – članak 81. stavak 1. UEZ-a uopće ne primjenjuje.
- 88 RBS, HSBC, LBG i MBNA podupiru prvi dio prvog žalbenog razloga žalbe. Dajući podršku Komisiji, BRC, EuroCommerce i Ujedinjena Kraljevina u bitnom ističu da se upravo žalitelji ne pridržavaju navedenog kriterija.

– Ocjena Suda

- 89 Iz sudske prakse Suda proizlazi da – ako neki poduhvat ili neka djelatnost ne potpada pod načelo zabrane iz članka 81. stavka 1. UEZ-a bilo zbog svoje neutralnosti bilo zbog svojeg pozitivnog učinka na tržišno natjecanje – ograničenje gospodarske autonomije jednog ili više sudionika u tom poduhvatu također ne potpada pod navedeno načelo zabrane, ako je ono objektivno neophodno za ostvarenje poduhvata ili djelatnosti te proporcionalno ciljevima jednog ili drugog (u tom smislu vidjeti osobito presude Remia i dr./Komisija, 42/84, EU:C:1985:327, t. 19. i 20.; Pronuptia de Paris, 161/84, EU:C:1986:41, t. 15. do 17.; DLG, C-250/92, EU:C:1994:413, t. 35., te Oude Luttikhuis i dr., C-399/93, EU:C:1995:434, t. 12. do 15.).
- 90 Kada, naime, nije moguće razlučiti između takva ograničenja i glavnog poduhvata ili djelatnosti bez da se pri tome ugroze samo njihovo postojanje ili ciljevi, treba ispitati kompatibilnost tog ograničenja s člankom 81. UEZ-a zajedno s kompatibilnosti glavnog poduhvata ili djelatnosti kojima je ono akcesorno, i to iako se – odvojeno gledano – na prvi pogled može činiti da identično ograničenje jest podvrgnuto načelu zabrane iz članka 81. stavka 1. UEZ-a.
- 91 Kada je riječ o utvrđivanju ulazi li neko protutržišno ograničenje pod zabranu iz članka 81. stavka 1. UEZ-a iz razloga što je akcesorno glavnom poduhvatu koji pak sam nema takav protutržišni karakter, treba ispitati bi li ostvarenje tog poduhvata bez postojanja predmetnog ograničenja bilo nemoguće. Suprotno tvrdnjama žalitelja, ne može se smatrati da činjenica da bi bez predmetnog ograničenja taj poduhvat bilo teže ostvariti, ili bi ga bilo manje profitabilno ostvariti, istog čini „objektivno neophodnim“, što je preduvjet da ga se može kvalificirati akcesornim. Naime, takvo bi tumačenje dovelo do protezanja navedenog pojma na ograničenja koja nisu strogo nužna za ostvarenje glavnog poduhvata. Takav bi rezultat ugrozio korisni učinak zabrane iz članka 81. stavka 1. UEZ-a.
- 92 Međutim, takvo tumačenje ne uzrokuje miješanje između, s jedne strane, uvjeta iz sudske prakse da bi se – u svrhu primjene članka 81. stavka 1. UEZ-a – ograničenje kvalificiralo akcesornim, i s druge strane, kriterija nužnosti iz članka 81. stavka 3. UEZ-a, koji omogućuje da se to ograničenje tretira kao iznimku.
- 93 U tom pogledu dovoljno je podsjetiti da te dvije odredbe imaju različite svrhe, te da se posljednje navedeni kriterij odnosi na pitanje može li se koordinacija između poduzetnika koja je takve naravi da može znatno nepovoljno utjecati na parametre tržišnog natjecanja, kao što su osobito cijene, kvantitete i kvalitete proizvoda ili usluga, što onda potpada pod načelo zabrane iz članka 81. stavka 1. UEZ-a, ipak smatrati nužnom za poboljšanje proizvodnje ili distribuciju robe ili promicanje tehničkog ili gospodarskog napretka, omogućujući istodobno potrošačima pravedan udio u koristi koja iz njih proizlazi, sukladno članku 81. stavku 3. UEZ-a. Suprotno tomu – kako proizlazi iz točaka 89. i 90. ove presude – kriterij se objektivne neophodnosti u smislu tih točaka odnosi na pitanje postoji li rizik – bez određenog ograničenja gospodarske autonomije – da se glavni poduhvat ili djelatnost koji ne potpadaju pod doseg zabrane iz članka 81. stavka 1. UEZ-a i prema kojima je to ograničenje sporednog značaja neće realizirati ili da se neće nastaviti.

94 Dakle Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava kada je u točki 89. pobijane presude presudio da se „teorija akcesornih ograničenja može primjenjivati samo na ograničenja koja su neophodna da bi glavni poduhvat mogao funkcionirati“ i kada je u točki 90. pobijane presude zaključio da „okolnost da nepostojanje CMI-ja može imati negativne posljedice na funkcioniranje sustava MasterCard sama po sebi ne znači da se CMI-je treba smatrati objektivno neophodnima, ako iz ispitivanja sustava MasterCard u njegovu ekonomskom i pravnom kontekstu proizlazi da može funkcionirati i bez njih“.

95 U tim okolnostima prvi dio prvog žalbenog razloga treba odbiti.

Drugi i treći dio prvog žalbenog razloga

– Argumentacija stranaka

96 Drugim i trećim dijelom prvog žalbenog razloga, koje treba obraditi zajedno, žalitelji Općem sudu stavljaju na teret da je propustio u stvarnom kontekstu ispitati ograničenje tržišnog natjecanja koje predstavljaju CMI-ji, odnosno ispitati pitanje objektivne neophodnosti tih naknada, te je Komisiji omogućio korištenje „hipotetskog slučaja“ – u formi teze zabrane određivanja cijena „*ex post*“ – koja nikada nije bila činjenično potkrijepljena. Teza Komisije prema kojoj bi se određeni problemi koji bi nastali nakon ukidanja CMI-ja mogli riješiti zabranom određivanja cijena „*ex post*“ jest vrlo različita od procjene toga što bi se stvarno dogodilo u slučaju ukidanja CMI-ja. Žalitelji ističu da Opći sud nije odgovorio na argument prema kojem takva zabrana jednostavno ne bi mogla postojati bez regulatorne intervencije, već se zadovoljio tvrdnjom da zamišljeni scenarij ne bi trebao biti rezultat kretanja tržišta. Međutim, Komisija nije – time što je u svoju analizu unijela fiktivni uvjet, naime zabranu određivanja cijena „*ex post*“ – ispunila svoju obvezu procjene učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje u situaciji kada oni stvarno ne bi postojali. Žalitelji predbacuju Općem sudu i nepostojanje obrazloženja jer nije objasnio po čemu je zabrana određivanja cijena „*ex post*“ značajno različita od CMI-ja koje MasterCard trenutno primjenjuje.

97 Nadalje, žalitelji u biti ističu da Opći sud nije trebao prihvatiti ono što sâm u točki 96. pobijane presude naziva „postojanje redovnih načina podmirivanja transakcija koji manje ograničavaju tržišno natjecanje nego CMI-ji“, s obzirom da – u okviru sporne odluke – Komisija nije prvo pokušala utvrditi kako bi predmetna djelatnost funkcionirala bez standardnog pravila. Prema mišljenju žalitelja, Komisija se je u spornoj odluci ograničila na to da jedan način obračuna cijena zamijeni drugim, iako povoljnijim iz perspektive trgovaca.

98 Osim toga, žalitelji stavljaju Općem sudu na teret da je pogrešno karakterizirao „hipotetski slučaj“ koji je pred njim isticala Komisija, prema kojem i banke izdavateljice i banke prihvatiteljice snose vlastite troškove, bez da bi bilo potrebno standardno pravilo kojim bi se utvrđivala zabrana određivanja cijena „*ex post*“.

99 Naposljetku, žalitelji navode da je Opći sud nepravilno tijekom ispitivanja objektivne neophodnosti CMI-ja vlastitu ocjenu zamijenio ocjenom Komisije. Analiza Komisije je utemeljena na kombinaciji određenog broja konstatacija iznesenih u uvodnim izjavama 550. do 648. sporne odluke. Međutim, Opći je sud počinio pogrešku kada se oslonio na jedan ograničeni broj tih konstatacija koje u kontekstu te odluke imaju samo sekundarnu ulogu, pri čemu je zanemario samu bit Komisijine analize te je propustio priznati da se spomenuta odluka sastoji od većeg broja dokaznih elemenata koji bi jedino promatrani zajedno trebali podupirati zaključke Komisije.

100 Komisija je uložila prigovor nedopuštenosti drugog i trećeg dijela prvog žalbenog razloga.

101 S jedne strane, žalitelji ovim dijelovima žalbenog zahtjeva osporavaju ocjenu činjenica i dokaznih elemenata koju je proveo Opći sud.

102 S druge strane, Komisija ističe da žalitelji ne mogu u prilog svojem žalbenom razlogu koji se odnosi na objektivnu neophodnost CMI-ja navoditi argumente koji su prvotno formulirani da bi potkrijepili neki drugi tužbeni razlog prvostupanjske tužbe, i koje je Opći sud u skladu s time ispitivao u kontekstu tog drugog tužbenog razloga. Naime, Komisija ističe da žalba ne sadrži niti jedan žalbeni razlog kojim se osporava – kao što je to u prvom dijelu prvog tužbenog razloga prvostupanjske tužbe – činjenica da CMI-ji uzrokuju ograničenje tržišnog natjecanja. U tim okolnostima Komisija u osnovi smatra da nisu dopušteni argumenti – izneseni u okviru ispitivanja objektivne neophodnosti CMI-ja – kojima se osporava da bi se pretpostavka o zabrani određivanja cijena „*ex post*“ mogla uzeti kao „hipotetski slučaj“.

103 Po pitanju merituma Komisija osobito naglašava da sudska praksa koja govori o tome što bi se dogodilo u slučaju nepostojanja ispitivanog sporazuma u biti razmatra prethodno pitanje predstavlja li takav sporazum ograničenje tržišnog natjecanja. Međutim, u okviru prvog žalbenog razloga radi se o tome da se utvrdi je li sporazum – koji u svakom slučaju predstavlja takvo ograničenje – ipak neophodan, kao akcesorni element, za dobro funkcioniranje drugog sporazuma većeg opsega. U tom pogledu Komisija podsjeća da žalitelji u svojoj žalbi ne osporavaju pristup prema kojem kriterij „objektivne neophodnosti“ CMI-ja zahtijeva ispitivanje jesu li oni proporcionalni funkcioniranju sustava MasterCard, što bi uzrokovalo razmatranje drugih manje restriktivnih i objektivno primjenjivih rješenja.

104 RBS, HSBC, LBG i MBNA podržavaju drugi i treći dio prvog žalbenog razloga. BRC, EuroCommerce i Ujedinjena Kraljevina osporavaju argumentaciju žalitelja u pogledu tih dijelova.

– Ocjena Suda

105 Suprotno tvrdnjama Komisije, žalitelji ne osporavaju samo – i to bez tvrdnji o iskrivljavanju dokaznih elemenata – ocjenu činjenica od strane Općeg suda, već ističu pravna pitanja koja se kao takva mogu isticati u okviru žalbe.

106 Potom treba istaknuti da se ne mogu prihvatiti primjedbe Komisije – iznesene u formi prigovora nedopuštenosti opisanih u točki 102. ove presude – kojima tvrdi da su određeni argumenti koji su već istaknuti pred Općim sudom sada istaknuti u okviru drugog žalbenog razloga. U osnovi, kako proizlazi iz točaka 96. i 97. ove presude, žalitelji kritiziraju činjenicu da se Opći sud pozvao na hipotezu zabrane određivanja cijena „*ex post*“, koja bi se prema njihovu mišljenju – čak i u slučaju da CMI-ji ne postoje – mogla realizirati jedino u slučaju regulatorne intervencije, i koja se u svakom slučaju ne bi razlikovala od CMI-ja, da bi u točki 96. pobijane presude Opći sud zaključio da „postojanje redovnih načina podmirivanja transakcija koji su manje restriktivni od CMI-ja sprječava da se potonje smatra objektivno neophodnima za funkcioniranje sustava MasterCard“.

107 U tom pogledu treba podsjetiti da – kako proizlazi iz točaka 89. i 90. ove presude – u okviru ocjene akcesornosti određenog ograničenja gospodarske autonomije u odnosu na glavni poduhvat ili djelatnost, a radi primjene članka 81. stavka 1. UEZ-a, treba, osim neophodnosti tog ograničenja za realizaciju glavnog poduhvata ili djelatnosti, ispitati i njegovu proporcionalnost u odnosu na ciljeve navedenog poduhvata ili djelatnosti.

108 Treba naglasiti da, bez obzira na kontekst ili cilj u kojem se upotrebljava neki hipotetski slučaj, on mora biti primjeren pitanju koje se želi razjasniti te da pretpostavka na kojoj se isti temelji ne smije biti nerealna.

109 Stoga se Komisija – u svrhu osporavanja akcesornosti nekog ograničenja u smislu točaka 89. i 90. ove presude – može pozvati na postojanje realnih alternativa koje manje ograničavaju tržišno natjecanje nego što to čini navedeno ograničenje.

- 110 U tom pogledu, a kako proizlazi iz točke 97. ove presude, žalitelji osobito navode da je Opći sud pogrešno propustio sankcionirati činjenicu da Komisija u spornoj odluci nije pokušala razumjeti kako bi funkcioniralo tržišno natjecanje bez CMI-ja i bez zabrane određivanja cijena „*ex post*“, koju zabranu žalitelji nisu usvojili s obzirom na nepostojanje regulatorne intervencije.
- 111 Međutim, alternative na koje se Komisija može osloniti u okviru ocjene objektivne neophodnosti ograničenja se ne ograničavaju na situaciju njegova nepostojanja, već mogu obuhvaćati i druge utemeljene hipotetske slučajeve, a osobito realne situacije koje bi mogle nastati u slučaju njegova nepostojanja. S pravom je dakle Opći sud u točki 99. pobijane presude zaključio da se hipotetski slučaj koji je istaknula Komisija može uzeti u obzir u okviru ispitivanja karaktera objektivne neophodnosti CMI-ja, pod uvjetom da je realističan i da omogućava gospodarsku održivost sustava MasterCard.
- 112 Što se tiče žaliteljeva argumenta opisanog u točki 96. ove presude, koji se odnosi na nepostojanje obrazloženja, mora se utvrditi da je taj argument neutemeljen. Kako proizlazi iz točaka 95. i 96. pobijane presude, Opći je sud prilikom svoje neovisne ocjene činjenica utvrdio da je Komisija s pravom mogla zaključiti da je zabrana određivanja cijena „*ex post*“ manje restriktivna po tržišno natjecanje, iz razloga što se njome ne utvrđuje minimalna razina cijena na svakoj strani sustava, čime je s dovoljnom pravnom sigurnošću obrazložio zaključak naveden u njezinoj točki 99. U tom pogledu treba podsjetiti da obveza obrazlaganja koja ga obvezuje ne nameće Općem sudu obvezu da cjelovito, stavku po stavku, obrazlaže svaki stav koji su iznijele stranke u postupku (presuda Aalborg Portland i dr./Komisija, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P te C-219/00 P, EU:C:2004:6, t. 372.).
- 113 Naposljetku treba utvrditi da – kako ističe i Komisija – argumentacija žalitelja prema kojoj je Opći sud nepravilno tijekom ispitivanja objektivne neophodnosti CMI-ja vlastitu ocjenu zamijenio ocjenom Komisije, u stvarnosti dovodi do osporavanja ocjene dokaznih elemenata koju je proveo Opći sud. Međutim, iz razloga iznesenih u točkama 94. do 120. pobijane presude, Opći je sud nakon neovisne procjene činjenica predmeta koju Sud u žalbenom postupku nema pravo provoditi, zaključio da je „Komisija mogla valjano zaključiti da CMI-ji nisu objektivno neophodni za funkcioniranje sustava MasterCard“. U skladu s time ovu argumentaciju treba odbiti kao nedopuštenu.
- 114 Imajući sve navedeno u vidu, drugi i treći dio prvog žalbenog razloga – u dijelu u kojem su usmjereni na propitivanje „hipotetskog slučaja“ koji je Opći sud primijenio u svojoj analizi objektivne neophodnosti CMI-ja i svojoj ocjeni dokaza tijekom te analize – treba odbiti.

Četvrti dio prvog žalbenog razloga

– Argumentacija stranaka

- 115 Žalitelji ističu da Opći sud nije proveo nužan sudske nadzor. U tom pogledu, prema mišljenju žalitelja, Opći sud u svjetlu članaka 47. i 48. Povelje Europske unije o temeljnim pravima nije smio odustati od provođenja potpunog i produbljenog nadzora nad odlukama Komisije, pa čak i unatoč postojanju složenih ekonomskih ocjena, koji pojam treba tumačiti restriktivno. Međutim, u ovom je slučaju Opći sud u okviru svoje analize objektivne neophodnosti CMI-ja proveo vrlo ograničen nadzor. Opći je sud nadzor nad tvrdnjama Komisije sveo na nadzor nad očitom pogreškom u ocjeni, iako te tvrdnje nisu sadržavale istinski složene ekonomske ocjene. Čak i pod pretpostavkom da se kriterij „očite pogreške“ može primijeniti, Opći je sud primijenio novi kriterij, kojim je ispitao „razumnost“ zaključka Komisije. Žalitelji ističu da je taj neispravan kriterij nadzora doveo do toga da Opći sud obuhvati samo manji broj razloga iznesenih u spornoj odluci, te da im pripiše znatno više važnosti nego im je pridavala sama Komisija.

- 116 Komisija ističe da je četvrti dio prvog žalbenog razloga bespredmetan, u mjeri u kojoj argumentacija iznesena u njegov prilog samo ponavlja argumentaciju iz prvostupanjskog postupka o nepostojanju ograničenja tržišnog natjecanja, što inače nije obuhvaćeno niti jednim žalbenim razlogom.
- 117 U osnovi Komisija tvrdi da se ne može prigovarati korištenju u pobijanoj presudi izraza „očita pogreška“. Pobijana presuda sadrži dugačak odjeljak – u točkama 77. do 122. – u kojem se nalazi procjena objektivne neophodnosti CMI-ja, te se odbacuju glavni argumenti MasterCarda.
- 118 RBS, HSBC, LBG i MBNA podržavaju četvrti dio prvog žalbenog razloga. BRC, EuroCommerce i Ujedinjena Kraljevina zahtijevaju da se on odbije.

– Ocjena Suda

- 119 S jedne strane, treba istaknuti da je Opći sud – u mjeri u kojoj mu žalitelji svojim argumentima iz četvrtog dijela prvog žalbenog razloga stavljaju na teret da je povrijedio razinu sudskog nadzora koji je trebao provesti prilikom svoje analize pravnih kriterija koje je primijenila Komisija u okviru ocjene objektivne neophodnosti CMI-ja – ispravno potvrdio rasuđivanje Komisije prema kojem se nepostojanje objektivne neophodnosti CMI-ja moglo izvesti iz okolnosti da bi sustav MasterCard mogao funkcionirati i bez njih, a kako proizlazi iz točaka 89. do 95. ove presude. U tim su okolnostima argumenti žalitelja – u dijelu u kojem Općem sudu stavljaju na teret da je proveo suviše suženi nadzor time što je potvrdio navedeni pravni test – bespredmetni, te ih treba odbiti.
- 120 S druge strane, u mjeri u kojoj žalitelji ovim četvrtim dijelom žele dovesti u pitanje razinu nadzora Općeg suda tijekom primjene spomenutog testa na činjenice predmeta, mora se utvrditi da su u tu svrhu navedeni argumenti u osnovi identični argumentima navedenim u okviru trećeg dijela prvog žalbenog razloga koji su izneseni u točki 99. ove presude. Stoga te argumente treba odbiti kao nedopuštene iz razloga navedenih u točki 113. ove presude.
- 121 Kako je četvrti dio prvog žalbenog razloga dijelom bespredmetan, a dijelom nedopušten, treba ga odbiti. Iz toga slijedi da prvi žalbeni razlog treba odbiti u cijelosti.

Jedini razlog protužalbe RBS-a i prvi razlog protužalbe LBG-a

Pobijana presuda

- 122 Opći je sud u točkama 123. do 193. pobijane presude odbio prvi dio prvog tužbenog razloga prvostupanjske tužbe, koji se temeljio na pogreškama u ocjeni prilikom analize učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje.
- 123 Opći je sud u točki 132. pobijane presude odlučio da „se zbog razloga spomenutih u točkama 94. do 120. [pobijane presude], okolnost da pretpostavka da bi sustav MasterCard funkcionirao i bez CMI-ja, a na osnovu pravila kojim se zabranjuje određivanje cijena „*ex post*“, čini ekonomski održivom, što dostaje da bi je se uzelo u obzir u okviru analize učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje.“
- 124 Točke 142. i 143. pobijane presude glase:

„142[...] tužitelji ističu da okolnost da CMI-ji imaju utjecaja na iznos MSC-a ipak nema učinka na tržišno natjecanje između [banaka prihvatiteljica], zato što se na isti način primjenjuju na sve [te banke] i imaju učinak zajedničkog inputa. Tako bi zabrana određivanja cijena „*ex post*“ značila nametanje CMI-ja po stopi od nula posto, koji bi, s gledišta tržišnog natjecanja, bio identičan i jednako transparentan kao i sadašnji CMI-ji, dok bi jedina razlika bila u njegovoj visini.

- 143 Takav se argument ne može prihvatiti. Ako se prihvati da CMI-ji određuju minimalnu razinu MSC-a, te u mjeri u kojoj je Komisija mogla valjano utvrditi da bi sustav MasterCard koji bi funkcionirao bez CMI-ja i nadalje ostao ekonomski održiv, njihova je nužna posljedica ograničavanje tržišnog natjecanja. Naime, CMI-ji – u usporedbi s prihvatiteljskim tržištem koje bi funkcioniralo bez njih – ograničavaju pritisak koji trgovci mogu izvršavati na banke prihvatiteljice tijekom pregovaranja o MSC-u, time što smanjuju mogućnost da se cijene smanje ispod određenog praga.“
- 125 Opći je sud u točkama 150., 157. i 158. pobijane presude smatrao da je Komisija ispravno utvrdila nedovoljnost pritiska koji mogu vršiti trgovci na iznos CMI-ja, utoliko ukoliko se taj pritisak može učinkovito izvršavati samo iznad maksimalnog praga tolerancije trgovaca, kada trošak transakcije premašuje negativne učinke odbijanja prihvaćanja tog sredstva plaćanja ili njegova dovođenja u lošiji položaj kod kupaca.

- 126 Sukladno točkama 181. i 182. pobijane presude:

„181 Kao drugo, što se tiče kritika o neuvažavanju dvostruke prirode tržišta, treba istaknuti da – u tom okviru – tužitelji ističu gospodarske prednosti koje proizlaze iz CMI-ja. Tako tužitelji ističu da CMI-ji omogućuju optimizaciju funkcioniranja sustava MasterCard time što služe financiranju troškova koji promiču prihvaćanje imatelja kartica kao i korištenje kartica. Iz toga zaključuju da, s jedne strane, utvrđivanje previsokih CMI-ja nije u interesu banaka, i s druge strane, da trgovci imaju koristi od CMI-ja. Tužitelji također stavljaju Komisiji na teret da je zanemarila utjecaj svoje odluke na imatelje kartica, isključivo se koncentrirajući na trgovce. U tom pogledu više intervenijenata dodaje da bi – u sustavu u kojem ne bi postojali CMI-ji – morali ograničiti pogodnosti koje su dodijeljene imateljima kartica, pa čak i smanjiti svoju aktivnost.

182 U okviru tužbenog razloga koji se temelji na povredi članka 81. stavka 1. UEZ-a, takve kritike nisu relevantne, utoliko što impliciraju odvagivanje ograničavajućih učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje – čije je postojanje Komisija ispravno utvrdila – i eventualnih gospodarskih prednosti koje oni mogu uzrokovati. Međutim, odvagivanje tržišnih i protutržišnih aspekata nekog ograničenja se može poduzimati samo u okviru članka 81. stavka 3. UEZ-a (u tom smislu vidjeti presudu Van den Bergh Foods/Komisija, [T-65/98, EU:T:2003:281], t. 107. i tamo navedena sudska praksa).“

Argumentacija stranaka

– Jedini razlog protužalbe RBS-a

- 127 RBS navodi da je Opći sud – oslanjajući se na opća razmatranja i hipoteze – počinio pogreške koje se tiču prava prilikom ocjene postojanja ograničenja tržišnog natjecanja.
- 128 Kao prvo, Komisija je – prilikom ispitivanja pitanja ima li neka odluka ograničavajući učinak na tržišno natjecanje – trebala ispitati koji bi se „hipotetski slučaj“ stvarno realizirao u slučaju nepostojanja CMI-ja. Time što – u točki 132. pobijane presude – nije sankcionirao taj propust, te oslanjajući se isključivo na gospodarsku održivost zabrane određivanja cijena „*ex post*“, umjesto na razmatranja koja uzimaju u obzir izglednost donošenja takve zabrane, Opći je sud počinio pogrešku koja se tiče prava mijesajući pravne preduvjete objektivne neophodnosti i pravne preduvjete učinaka na tržišno natjecanje.
- 129 Potom, prema mišljenju RBS-a, CMI-ji bi – u skladu s logikom pobijane presude – trebali imati ograničavajući učinak na tržišno natjecanje, zato što utvrđuju razinu međubankovnih naknada za sve banke prihvatiteljice. Međutim, iako bi takva „skraćena analiza“ bila dovoljna da se utvrdi postojanje „povrede prema cilju“ članka 81. stavka 1. UEZ-a, kod koje je ograničenje tržišnog natjecanja toliko

očito da nije neophodno zamisliti njegove učinke, taj je pristup – prema mišljenju RBS-a – potpuno neprimjeren za analizu učinaka u situaciji kada Komisija nije utvrdila postojanje takve povrede. Ni Komisija ni Opći sud nisu temeljili svoje analize učinaka na određenim i konkretnim dokazima. Tako je Opći sud – osobito u točki 143. pobijane presude – počinio pogrešku primijenivši pristup koji se zasnivao na cilju, umjesto pristupa koji se zasnivao na učincima.

- 130 Naposljetku, RBS – upućujući na točke 143., 150., 157. i 158. pobijane presude – navodi da je analiza učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje koju je proveo Opći sud u svakom slučaju pravno pogrešna, te da se temelji na hipotezi kojoj pobijana presuda proturječi, naime onoj da trgovci mogu vršiti pritisak na banke prihvatiteljice prilikom pregovora o MSC-u.
- 131 Žalitelji podržavaju jedini razlog protužalbe RBS-a. U pogledu argumentacije iznesene u točki 129. ove presude, napominju da se jedina razlika između CMI-ja i „hipotetskog slučaja“ na kojem se temelji pobijana presuda svodi na razinu cijena CMI-ja. Naime, zabranu određivanja cijena „*ex post*“ bi – isto kao i CMI-je – određivao MasterCard, primjenjivala bi se automatski i imala bi za posljedicu utvrđivanje cijene fakturirane između banaka (na nuli). Prema mišljenju žalitelja, utvrđivanje razine CMI-ja na nuli ima isti učinak „utvrđivanja minimalne cijene“ kao i CMI-ji, iako na razini povoljnijoj za trgovce a nepovoljnijoj za imatelje kartica. U skladu s time, Opći je sud propustio obrazložiti svoju konstataciju prema kojoj CMI-ji imaju ograničavajući učinak na tržišno natjecanje, zato što nije objasnio kako bi to „hipotetski slučaj“ zabrane određivanja cijena „*ex post*“ koji je odabrala Komisija predstavljao manje ograničenje tržišnog natjecanja od CMI-ja.
- 132 Prema mišljenju Komisije, iako RBS u svojoj protužalbi općenito upućuje na točke 123. do 182. pobijane presude, ne navodi niti jednu pogrešku osim u pogledu točke 132., tako da je spomenuta protužalba dopuštena samo u mjeri u kojoj je usmjerena protiv točke 132.
- 133 U pogledu merituma Komisija u osnovi navodi da se RBS oslanja na pogrešno shvaćanje pobijane presude. Prema mišljenju Komisije, potpuno je očito da je Opći sud u točki 132. i povezanim točkama pobijane presude ispitao utjecaj CMI-ja na tržišno natjecanje u usporedbi s uvjetima tržišnog natjecanja kada oni ne bi postojali.
- 134 Prema mišljenju Komisije, stav prema kojem CMI-ji ne ograničavaju tržišno natjecanje sam po sebi nije uvjerljiv. RBS ignorira stvarni okvir. Po tom pitanju, Komisija navodi da CMI-ji proizlaze iz odluke udruženja poduzetnika da dogovore cijene, i da su njihovi ograničavajući učinci očiti.
- 135 Komisija smatra da Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava kada je utvrdio da zabrana utvrđivanja cijena „*ex post*“ može služiti kao osnova za realistično rasuđivanje koje omogućuje usporedbu situacije kod postojanja ili nepostojanja CMI-ja. Prema mišljenju Komisije, sustav MasterCard je umjetna konstrukcija. Za funkcioniranje dvostranog tržišta ne bi bilo nužno da jedna strana tog tržišta isplaćuje drugu stranu, već su žalitelji odlučili tako izgraditi svoj sustav. Komisija smatra da Opći sud – imajući u vidu točke 107. do 110. pobijane presude – nije počinio pogrešku koja se tiče prava zato što je uzeo da se CMI-je može zamijeniti zabranom određivanja cijena „*ex post*“.
- 136 Uz to, Komisija osporava da se pobijana presuda temelji na postulatu da visoke cijene same po sebi predstavljaju povredu članka 81. stavka 1. UEZ-a. Prema mišljenju Komisije, ovom se presudom potvrđuje konstatacija da su visoke cijene posljedica ograničavajućeg sporazuma.
- 137 Osim toga Komisija osporava tvrdnju prema kojoj Opći sud nije svoju analizu zasnivao na određenim i konkretnim dokazima, kao i tvrdnju o međusobnoj proturječnosti obrazloženja objašnjenu u točki 130. ove presude.

– Prvi razlog protužalbe LBG-a

- 138 LBG ističe da je Opći sud u svojoj analizi učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje u točkama 123. do 193. pobijane presude počinio pogreške koje se tiču prava.
- 139 Kao prvo, Opći sud nije razmotrio relevantne argumente i elemente koji su mu podneseni, i nije dao prikladno obrazloženje kako CMI-ji utječu na tržišno natjecanje na prihvatiteljskom tržištu, dok su na izdavateljskom tržištu navodno „namještane cijene“. Opći sud osobito nije objasnio kako CMI-ji utječu na tržišno natjecanje na prihvatiteljskom tržištu na kojem predstavljaju samo jedan od inputa koji je zajednički svim sudionicima.
- 140 Potom, u pogledu argumenata stranaka i osobito dokaznih elemenata ekonomskog karaktera, Opći je sud – prema mišljenju LBG-a – počinio pogreške koje se tiču prava, zato što je isključio različite elemente iz svoje analize. Opći sud osobito – u okviru ispitivanja povrede članka 81. stavka 1. UEZ-a – nije uvidio važnost ograničenja koja dolaze od drugih sustava plaćanja kao i iz dvostranog karaktera sustava, koji su – prema mišljenju Općeg suda – relevantni samo u okviru članka 81. stavka 3. UEZ-a. Naime, prema mišljenju LBG-a, Opći se sud – da bi mogao zaključiti da je Komisija s dovoljnom pravnom sigurnošću dokazala postojanje ograničenja tržišnog natjecanja – trebao uvjeriti da je Komisija navodno ograničenje tržišnog natjecanja ispitala u njegovu vlastitom kontekstu.
- 141 Naposljetku, prema mišljenju LBG-a, Opći je sud primijenio neprimjereni stupanj sudskog nadzora. Opći je sud naime – kako proizlazi iz točke 169. pobijane presude – primijenio vrlo ograničen stupanj nadzora, različit od kriterija iz presuda Komisija/Tetra Laval (C-12/03 P, EU:C:2005:87, t. 39.) te KME Germany i dr./Komisija (C-272/09 P, EU:C:2011:810, t. 94., 102. i 103.).
- 142 Žalitelji se slažu s ovim razlogom protužalbe, uz argumente slične onima koji su navedeni u prilog protužalbi RBS-a.
- 143 Komisija smatra osobito da, iako su BoS i LTSB kao intervenijenti u postupku pred Općim sudom bili ovlašteni razvijati nove argumente, nisu mogli istaknuti potpuno novi tužbeni razlog za poništenje koji se odnosi na definiciju relevantnog tržišta, jer se prvostupanjskom tužbom nije osporavalo razgraničenje tržišta navedeno u spornoj odluci. U tom pogledu Komisija navodi da je točka 168. pobijane presude – u kojoj se navodi da „tužitelji kao i veći broj intervenijenata u osnovi stavljaju Komisiji na teret da je u svojem rasuđivanju propustila uzeti u obzir [dvostranu] narav tržišta, te osporavaju definiciju tržišta proizvoda koju je usvojila Komisija“ – pogrešna.
- 144 Što se tiče stupnja nadzora koji je upotrijebio Opći sud u pogledu ekonomskih dokaznih elemenata, Komisija navodi da protužalba LBG-a ne ispunjava uvjete iz članka 169. stavka 2. Poslovnika Suda. Osim toga, presuda KME Germany i dr./Komisija (EU:C:2011:810) nije od velike važnosti, s obzirom da je u njoj riječ o žalbi koja se odnosi isključivo na novčanu kaznu, te da o stupnju nadzora zakonitosti odluka sadrži samo *obiter dicta*.
- 145 Komisija isto tako smatra da je Opći sud u točkama 142. i 143. pobijane presude odbio argument LBG-a o „zajedničkom inputu“, što pak LBG nije osporio u skladu sa zahtjevima članka 169. stavka 2. Poslovnika Suda.
- 146 Komisija naposljetku navodi da niti kritika opisana u točki 140. ove presude – prema kojoj u pobijanoj presudi nije prepoznata važnost ograničavajućih učinaka koji dolaze od drugih sustava plaćanja kao i iz dvostranog karaktera sustava – nije u skladu s člankom 169. stavkom 2., te da se njome pokušava od Suda ishoditi nova ocjena činjenica.

Ocjena Suda

– Prigovori nedopuštenosti koje je istaknula Komisija

- ¹⁴⁷ Prigovor nedopuštenosti iznesen u točki 132. ove presude počiva na netočnom čitanju protužalbe RBS-a. Suprotno tvrdnjama Komisije, RBS ne upućuje općenito na analizu ograničavajućih učinaka CMI-ja koju je proveo Opći sud, već u prilog svojim argumentima navodi točno određene točke pobijane presude, kako je izneseno u točkama 129. i 130. ove presude. Stoga prigovor nedopuštenosti opisan u točki 132. ove presude treba odbiti.
- ¹⁴⁸ Osim toga, u mjeri u kojoj RBS – argumentom opisanim u točki 128. ove presude – stavlja na teret Općem sudu da je propustio provesti određenu analizu, treba podsjetiti da se žalitelju koji u žalbi navodi da Opći sud nije odgovorio na neki tužbeni razlog ne može – pri utvrđivanju dopuštenosti žalbenog razloga – predbaciti da točno ne navodi nijedan odjeljak ili nijedan dio pobijane presude na koji bi njegov argument bio usmjeren, s obzirom da se, u tom slučaju, ističe upravo nepostojanje odgovora (vidjeti presudu Limburgse Vinyl Maatschappij i dr./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P do C-252/99 P i C-254/99 P, EU:C:2002:582, t. 423.).
- ¹⁴⁹ Što se tiče argumentacije iznesene u točki 143. ove presude, dovoljno je konstatirati da se ona zasniva na pogrešnom čitanju protužalbe LBG-a. Kako proizlazi iz točaka 139. do 142. ove presude, ta je argumentacija ograničena na navođenje argumenata koji se odnose na nepostojanje ograničavajućih učinaka CMI-ja, bez da se pri tome dovodi u pitanje definicija relevantnog tržišta kao takvog. U tim okolnostima treba odbiti prigovor nedopuštenosti opisan u točki 143. ove presude.
- ¹⁵⁰ Što se tiče argumenata Komisije iznesenih u točkama 144. do 146. ove presude, treba podsjetiti da je – kako proizlazi iz točke 23. ove presude – protužalba LBG-a podnesena 31. listopada 2012. Međutim, članak 169. stavak 2. Poslovnika Suda na koji se Komisija poziva je stupio na snagu tek dan nakon toga. Ta se odredba ne može primijeniti retroaktivno u mjeri u kojoj – zahtijevajući da se u razlozima i pravnim argumentima navedenim u žalbama „preciziraju dijelovi obrazloženja odluke Općeg suda koji se pobijaju“ – postavlja uvjet za njihovu dopuštenost.
- ¹⁵¹ Međutim iz članaka 256. UFEU-a, 58. prvog stavka Statuta Suda i 112. stavka 1. točke (c) Poslovnika Suda, u verziji koja se primjenjivala na dan podnošenja protužalbe LBS-a, proizlazi da žalba na precizan način mora naznačiti sporne elemente presude čije se ukidanje zahtijeva kao i pravne elemente koji na određen način podupiru taj zahtjev (vidjeti osobito presude Limburgse Vinyl Maatschappij i dr./Komisija, EU:C:2002:582, t. 497. i 618., te EFIM/Komisija, C-56/12 P, EU:C:2013:575, t. 21. i navedena sudska praksa). Žalbeni razlog koji je previše nejasan da bi se na njega odgovorilo nije u skladu s tim zahtjevima, te ga se treba proglasiti nedopuštenim (vidjeti osobito presude Thyssen Stahl/Komisija, C-194/99 P, EU:C:2003:527, t. 101. i 106.; Schindler Holding i dr./Komisija, C-501/11 P, EU:C:2013:522, t. 43. do 45., te EFIM/Komisija, EU:C:2013:575, t. 21.).
- ¹⁵² U ovom se predmetu u prvom razlogu protužalbe LBG-a izrijekom identificira dio pobijane presude za koji se tvrdi da nije u skladu s potrebnom razinom sudskog nadzora, naime njezinu točku 169., uz jasnu argumentaciju u prilog tom argumentu. Uz to, u dijelu u kojem tim protužalbenim razlogom LBG stavlja Općem sudu na teret da nije vodio računa o dvostrukom karakteru sustava, jer je smatrao da je uvažavanje tog karaktera relevantno samo u okviru članka 81. stavka 3. UEZ-a, dovoljno je jasno da se taj prigovor odnosi na točke 181. i 182. pobijane presude, u kojima je Opći sud utvrdio da su kritike tužitelja koje se odnose na dvostrani karakter sustava relevantne samo u okviru te odredbe. Povrh toga, u dijelu u kojem navedenim protužalbenim razlogom LBG stavlja Općem sudu na teret da nije prepoznao važnost ograničenja koje proizlaze od drugih sustava plaćanja – a imajući u vidu sudske praksu navedenu u točki 148. ove presude – LBG-u se ne može predbaciti da nije naveo točke pobijane presude na koje se taj prigovor odnosi. Naposljetku, suprotno izjavi Komisije navedenoj u točki 146. ove presude, takvi se argumenti ne ograničavaju samo na preispitivanje ocjene činjenica, već

predstavljaju pravna pitanja koja su u žalbenom postupku dopuštena, a s obzirom da problematiziraju elemente koje treba uzeti u obzir prilikom analize ograničavajućih učinaka CMI-ja sukladno članku 81. točki 1. UEZ-a.

- 153 Iz navedenoga slijedi da i prigovore nedopuštenosti opisane u točkama 144. do 146. ove presude također treba odbiti.

– Meritum jedinog razloga protužalbe RBS-a i prvog razloga protužalbe LBG-a

- 154 Kako proizlazi iz točke 141. ove presude, LBG stavlja Općem sudu na teret da se nije pridržavao potrebne razine sudskog nadzora, osobito u točki 169. pobijane presude.

- 155 Što se tiče domašaja sudskog nadzora, treba podsjetiti da iz sudske prakse Unije proizlazi da je Opći sud općenito dužan – kada se pred njim na temelju članka 263. UFEU-a vodi postupak po tužbi za poništenje odluke o primjeni članka 81. stavka 1. UEZ-a – izvršiti potpun nadzor zakonitosti na osnovi dokaznih elemenata koje je tužitelj podnio u dokaz istaknutim tužbenim razlozima, u vezi pitanja jesu li ili nisu ispunjeni svi uvjeti za primjenu te odredbe (u tom smislu vidjeti presude Remia i dr./Komisija, EU:C:1985:327, t. 34.; Chalkor/Komisija, C-386/10 P, EU:C:2011:815, t. 54. i 62.; te Otis i dr., C-199/11, EU:C:2012:684, t. 59.). Opći je sud također dužan po službenoj dužnosti provjeriti je li Komisija obrazložila svoju odluku (u tom smislu vidjeti presude Chalkor/Komisija, EU:C:2011:815, t. 61. i navedena sudska praksa, te Otis i dr., EU:C:2012:684, t. 60.).

- 156 Tijekom tog nadzora Opći se sud ne može pozvati na diskrecijsku ovlast Komisije zbog uloge koja joj je dodijeljena u području politike tržišnog natjecanja UEU-om i UFEU-om, kako bi odustao od provođenja dubinskog pravnog i činjeničnog nadzora (u tom smislu vidjeti presude Chalkor/Komisija, EU:C:2011:815, t. 62., kao i Otis i dr., EU:C:2012:684, t. 61.).

- 157 U ovom se predmetu mora istaknuti da je Opći sud u okviru svoje ocjene ograničavajućih učinaka CMI-ja – u točki 169. pobijane presude – upotrijebio izraz „ograničen nadzor“, zbog kojeg bi se moglo pomisliti da je izvršio sudski nadzor sporne odluke ograničenijeg opsega nego što se zahtijeva sudskom praksom iznesenom u točkama 155. i 156. ove presude.

- 158 Međutim, takav izraz ne bi nužno mogao sam po sebi ukazati da Opći sud stvarno nije izvršio sudski nadzor zahtijevane razine. Stoga u ovom predmetu treba nastaviti s ispitivanjem žalbenih razloga podnesenih Sudu (vidjeti *per analogiam* presudu KME Germany i dr./Komisija, EU:C:2011:810, t. 108. i 109.).

- 159 U ovom je slučaju LBG svojim argumentom o neprimjerenom stupnju sudskog nadzora određeno istaknuo samo točku 169. pobijane presude, koja je dio analize prigovora kojima se osporava definicija tržišta proizvoda koju je usvojila Komisija, a koju je proveo Opći sud. Međutim, žalitelji u okviru ove žalbe nisu izravno doveli u pitanje ocjenu Općeg suda u pogledu te definicije, odnosno u pogledu prihvatiteljskog tržišta.

- 160 U tim se okolnostima argument LBG-a kojim kritizira Opći sud zbog razine sudskog nadzora koji je primijenjen u spomenutom dijelu njegove analize ukazuje bespredmetnim. Uz to, argument LBG-a koji se odnosi na sudski nadzor treba odbiti kao nedopušten u mjeri u kojem se njime precizno ne identificiraju drugi dijelovi pobijane presude na koje se odnosi.

- 161 Što se tiče primjedbe RBS-a – rezimirane u točki 128. ove presude – prema kojoj je Komisija prilikom ispitivanja pitanja djeluje li neka odluka ograničavajuće na tržišno natjecanje trebala ispitati koji bi se „hipotetski slučaj“ uistinu ostvario kada bi CMI-ji nestali, treba podsjetiti da je Sud opetovano presuđivao da – u svrhu ocjene treba li neki sporazum smatrati zabranjenim zbog promjena u tržišnom natjecanju koje uzrokuje – tržišno natjecanje treba ispitati u stvarnom okviru u kojem bi se

odvijalo da sporni sporazum ne postoji (vidjeti presude LTM, 56/65, EU:C:1966:38, 360; Béguelin Import, 22/71, EU:C:1971:113, t. 16. i 17.; Lancôme i Cosparfrance Nederland, 99/79, EU:C:1980:193, t. 26.; L'Oréal, 31/80, EU:C:1980:289, t. 19.; ETA Fabriques d'Ébauches, 31/85, EU:C:1985:494, t. 11.; Bagnasco i dr., C-215/96 et C-216/96, EU:C:1999:12, t. 33. i navedena sudska praksa, te General Motors/Komisija, EU:C:2006:229, t. 72.). Isto vrijedi i kada je riječ o odluci udruženja poduzetnika u smislu članka 81. UEZ-a, a kako je Opći sud ispravno i zaključio u točki 128. pobijane presude.

- 162 Međutim, osobito iz točke 132. pobijane presude proizlazi da se Opći sud – u svrhu ocjene tržišnih učinaka CMI-ja – oslonio na „hipotezu sustava MasterCard koji funkcionira bez CMI-ja – samo na osnovi pravila kojim se zabranjuje određivanje cijene *ex post*“, dakle na isti „hipotetski slučaj“ kakav je primijenio i prilikom ispitivanja može li se CMI-je smatrati akcesornim ograničenjem u smislu točaka 89. i 90. ove presude u odnosu na sustav plaćanja MasterCard.
- 163 Međutim, kako proizlazi iz točke 108. ove presude, isti „hipotetski slučaj“ nije nužno primjeren prilikom rješavanja konceptualno različitih pitanja. Naime, kada je riječ o tome proizvode li CMI-ji ograničavajuće učinke na tržišno natjecanje, pitanje održivosti otvorenog sustava plaćanja kakav je sustav MasterCard bez takvih naknada, samo uz oslanjanje na zabranu određivanja cijena „*ex post*“, nije samo po sebi od odlučujućeg značaja.
- 164 Da bi se to moglo utvrditi treba ocijeniti utjecaj utvrđivanja CMI-ja na parametre tržišnog natjecanja, kakvi su osobito cijena, kvantiteta i kvaliteta proizvoda ili usluga. Tako je potrebno – u skladu s ustaljenom sudsom praksom navedenom u točki 161. ove presude – ispitati tržišno natjecanje u stvarnom okviru u kojem bi se odvijalo da takve naknade ne postoje.
- 165 U tom je pogledu Sud već imao priliku naglasiti da ocjena učinaka koordinacije između poduzetnika u pogledu članka 81. UEZ-a implicira uzimanje u obzir konkretnog okvira u kojem predmetni mehanizam koordinacije djeluje, a osobito ekonomski i pravni kontekst u kojem djeluju dotični poduzetnici, prirodu obuhvaćenih dobara ili usluga, kao i stvarne uvjete funkcioniranja strukture predmetnog ili predmetnih tržišta (u tom smislu vidjeti osobito presude Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, t. 19. do 22.; Oude Luttikhuis i dr., EU:C:1995:434, t. 10.; Asnef-Equifax i Administración del Estado, EU:C:2006:734, t. 49. i navedena sudska praksa, te Erste Group Bank i dr./Komisija, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P i C-137/07 P, EU:C:2009:576, t. 54.).
- 166 Iz navedenog slijedi da scenarij koji se temelji na hipotezi nepostojanja predmetnog mehanizma koordinacije mora biti realističan. U tom je kontekstu moguće, ako je to potrebno, voditi računa o vjerojatnom razvoju situacije na tržištu u slučaju nepostojanja tog mehanizma.
- 167 Međutim, u ovom se predmetu Opći sud u okviru svoje analize ograničavajućih učinaka CMI-ja nije osvrnuo na vjerojatnost odnosno izvjesnost zabrane određivanja cijena „*ex post*“ ukoliko CMI-ji ne bi postojali. On osobito nije – sukladno sudskej praksi iznesenoj u točkama 155. i 156. ove presude – razmatrao pitanje kako bi se banke izdavateljice u slučaju nepostojanja CMI-ja moglo potaknuti – vodeći računa o obvezama trgovaca i banaka prihvatiteljica na temelju pravila *Honour All Cards Rule* koje nije predmet sporne odluke – da prestanu zahtijevati naknade prilikom podmirivanja transakcija bankarskim karticama.
- 168 Istina je da Opći sud nije bio dužan, kako proizlazi iz točke 111. ove presude, u okviru ispitivanja akcesornosti CMI-ja u smislu točaka 89. i 90. ove presude, utvrđivati vjerojatnost donošenja zabrane određivanja cijena „*ex post*“ u slučaju njihova nepostojanja. Međutim, imajući u vidu sudske praksu navedenu u točkama 161. i 165. ove presude, nije isto i u specifičnom kontekstu pitanja sadrže li CMI-ji učinke koji ograničavaju tržišno natjecanje.
- 169 U tim je uvjetima u ovom predmetu ispravno istaknuto da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava zato što se oslanjao isključivo na kriterij gospodarske održivosti – osobito u točkama 132. i 143. pobijane presude – kako bi opravdao uvažavanje – u okviru svoje analize učinaka CMI-ja na tržišno

natjecanje – zabrane određivanja cijena „*ex post* », kao i zato što je shodno tomu u okviru te analize propustio objasniti je li vjerojatno da do takve zabrane u slučaju nepostojanja CMI-ja dođe na neki drugi način osim regulatornom intervencijom.

- 170 Međutim treba podsjetiti da– ako obrazloženje neke odluke Općeg suda ukazuje na povredu prava Unije, no njezina je izreka osnovana zbog nekih drugih pravnih razloga – takva povreda ne može dovesti do poništenja te odluke, već je nužno provesti izmjenu obrazloženja (u tom smislu vidjeti presude Lestelle/Komisija, C-30/91 P, EU:C:1992:252, t. 28., te FIAMM i dr./Vijeće i Komisija, C-120/06 P i C-121/06 P, EU:C:2008:476, t. 187. i navedena sudska praksa).
- 171 Takva je situacija u ovom slučaju. Argumentacija žalitelja pred Općim sudom koja se odnosi na objektivnu neophodnost CMI-ja, koja je opisana u točki 94. pobijane presude, a koja nije osporena u ovoj žalbi, u osnovi počiva na tvrdnji da bi prihvatitelji, u slučaju nepostojanja CMI-ja, bili izloženi „na milost“ izdavatelja, koji bi mogli jednostrano odrediti iznose naknada za razmjenu, dok bi trgovci i stjecatelji morali prihvatiti transakciju.
- 172 Opći je sud u točkama 95. i 96. pobijane presude ispravno smatrao – kao što proizlazi iz točaka 78. do 121. ove presude – da je Komisija mogla opravdano zaključiti kako „se mogućnost da neke banke izdavateljice izrabljuju prihvatitelje koje obvezuje [*Honour All Cards Rule*] može spriječiti sustavnim pravilom čiji učinci manje ograničavaju tržišno natjecanje nego trenutno rješenje koje je usvojio MasterCard, sukladno kojem se automatski primjenjuje određena razina međubankovnih naknada. Drugo bi rješenje bilo pravilo kojim bi se određivala zabrana određivanja cijena „*ex post*“ ukoliko između stranaka ne postoji dvostrani ugovor“.
- 173 Iz navedenoga slijedi da je u stvarnosti – kako proizlazi iz točaka 94. do 96. pobijane presude – jedina druga opcija koja je postojala u prvostupanjskom postupku a koja bi omogućila sustavu MasterCard da funkcionira i bez CMI-ja zabrana određivanja cijena „*ex post*“. U takvim se okolnostima ta pretpostavka može smatrati „hipotetskim slučajem“ koji je ne samo gospodarski održiv u okviru sustava MasterCard, već je i plauzibilan, pa čak i vjerojatan, a s obzirom da nigdje iz pobijane presude ne proizlazi, a čak je i nesporno, da pred Općim sudom nikada nitko nije niti ustvrdio da bi MasterCard radije svoj sustav pustio da propadne negoli usvojio drugačije rješenje, odnosno zabranu određivanja cijena „*ex post*“.
- 174 Shodno navedenom, čak i ako je Opći sud pogrešno smatrao da je ekonomska održivost zabrane određivanja cijena „*ex post*“ u okviru sustava MasterCard sama po sebi dovoljna da bi se opravdalo njezino uvažavanje u okviru analize učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje, on se u okolnostima ovog slučaja, kako one proizlaze iz pobijane presude, mogao za potrebe analize ograničavajućih učinaka CMI-ja osloniti na isti „hipotetski slučaj“ koji je koristio u okviru svoje analize objektivne neophodnosti navedenih naknada, iako iz razloga različitih od onih iznesenih u točkama 132. i 143. pobijane presude. U tim okolnostima pogreška koja se tiče prava opisana u točki 169. ove presude nema utjecaja na analizu ograničavajućih učinaka koju je Opći sud proveo na osnovi spomenutog „hipotetskog slučaja“.
- 175 Isto tako, ta pogreška nema utjecaja na izreku pobijane presude, koja je osnovana iako zbog drugih pravnih razloga.
- 176 Što se tiče argumenta iznesenog u točki 140. ove presude, kojim LBG stavlja Općem sudu na teret da nije prepoznao važnost ograničenja koja proizlaze iz drugih sustava plaćanja, dovoljno je napomenuti da je Opći sud u točki 137. pobijane presude izrijeком konstatirao da je Komisija u okviru svoje analize učinaka CMI-ja ispravno uzela u obzir konkurenciju među sustavima plaćanja. S obzirom da se temelji na pogrešnom tumačenju pobijane presude, ovaj argument treba odbiti (u tom smislu vidjeti presudu Ojha/Komisija P, EU:C:1996:434, t. 48. i 49.).

- 177 Kada je riječ o argumentu, također navedenom u točki 140. ove presude, kojim LBG stavlja Općem sudu na teret da je zaključio da je dvostrani karakter sustava relevantan samo u okviru članka 81. stavka 3. UEZ-a, treba podsjetiti da je Opći sud – kako proizlazi iz točke 161. ove presude, a kako ističe i LBG – bio obavezan provjeriti je li Komisija navodno ograničenje tržišnog natjecanja ispitala u realnom okviru. Naime, prema sudskoj praksi navedenoj u točki 165. ove presude, da bi se ocijenilo treba li neku koordinaciju između poduzetnika smatrati nedopuštenom zbog promjena u tržišnom natjecanju koje uzrokuje, moraju se uzeti u obzir svi relevantni elementi, vodeći osobito računa o prirodi predmetnih usluga, realnim uvjetima funkcioniranja tržišta, kao i njegove strukture, u odnosu na ekonomski ili pravni kontekst u kojem se ta koordinacija odvija, bez da je pri tome bitno odnose li se takvi elementi na relevantno tržište.
- 178 Opći je sud u ovom slučaju u točki 173. pobijane presude utvrdio – bez da je to u ovoj žalbi izrijekom osporeno – da je Komisija za potrebe svoje analize učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje kao relevantno tržište mogla uzeti prihvatiteljsko tržište. Uz to, kako proizlazi iz točke 176. pobijane presude, Opći je sud u okviru svoje neovisne ocjene činjenica koja nije osporavana u okviru ove žalbe, istaknuo da postoji određena interakcija između područja „izdavanja“ i područja „prihvaćanja“, kao što su komplementarnost usluga i postojanje indirektnih mrežnih učinaka, u smislu da sklonost trgovaca prihvaćanju kartica i broj kartica u optičaju utječu jedno na drugo.
- 179 U tim okolnostima gospodarski i pravni kontekst predmetne koordinacije uključuje – kako ističu žalitelji, RBS i LBG – dvostranost otvorenog sustava plaćanja MasterCard, osobito s obzirom da je nesporno da između dvije strane tog sustava postoje interakcije (vidjeti *per analogiam* presude Delimitis, EU:C:1991:91, t. 17. do 23., te Allianz Hungária Biztosító i dr., C-32/11, EU:C:2013:160, t. 42.).
- 180 Međutim, u ovom slučaju, a kako proizlazi iz točaka 181. i 182. pobijane presude, argumentacija isticana pred Općim sudom, koja nije u ovoj žalbi osporena, ne sadrži argument koji je u međuvremenu istaknuo LBG u okviru ove žalbe, prema kojem se prilikom prosuđivanja ograničenja tržišnog natjecanja u njegovu specifičnom kontekstu treba voditi računa o dvostranom karakteru predmetnog sustava. Upravo su se suprotno, kritike isticane u prvostupanjskom postupku koje se odnose na zanemarivanje dvostranog karaktera sustava, ograničavale na isticanje gospodarskih prednosti koje proizlaze iz CMI-ja. Međutim, kako proizlazi iz točke 93. ove presude, kao i iz samog teksta članka 81. UEZ-a, takve se prednosti mogu razmatrati samo u okviru stavka 3. navedenog članka, i to od trenutka kada se utvrdi da neka mjera može imati značajan negativni utjecaj na parametre tržišnog natjecanja, kakvi su osobito cijena, kvantiteta i kvaliteta proizvoda ili usluga, te je stoga sukladno članku 81. stavku 1. UEZ-a zabranjena.
- 181 Imajući navedenu konstataciju u vidu, Opći je sud dakle s pravom u točki 182. pobijane presude mogao zaključiti da pred njim iznesene kritike dvostranog karaktera sustava nisu relevantne u okviru tužbenog razloga koji se temelji na povredi članka 81. stavka 1. UEZ-a, u dijelu u kojem impliciraju uvažavanje gospodarskih prednosti u skladu s tim stavkom. Opći je sud također s punim pravom zaključio da eventualne gospodarske prednosti koje prouzrokuju CMI-ji mogu biti relevantne samo u okviru analize na temelju članka 81. stavka 3. UEZ-a.
- 182 Iz navedenoga slijedi da se argument LBG-a koji se odnosi na dvostrani karakter sustava temelji na pogrešnom tumačenju pobijane presude, te shodno tomu nije osnovan.
- 183 Kada je riječ o prigovoru RBS-a, iznesenom u točki 129. ove presude, prema kojem je Opći sud proveo „skraćenu analizu“ učinaka CMI-ja, osobito u točki 143. pobijane presude, Komisija odgovara, kako je vidljivo iz točke 134. ove presude, da CMI-ji proizlaze iz odluke udruženja poduzetnika da međusobno dogovore cijene te da su njihovi protutržišni učinci očiti.

- 184 U tom pogledu iz sudske prakse Suda proizlazi da određene vrste koordinacije između poduzetnika pokazuju dovoljno visok stupanj štetnosti po tržišno natjecanje da se može presumirati da ispitivanje njihovih učinaka nije niti potrebno (u tom smislu vidjeti osobito presude LTM, EU:C:1966:38, 359. i 360.; Beef Industry Development Society i Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, t. 15., te Allianz Hungária Biztosító i dr., EU:C:2013:160, t. 34. i navedena sudska praksa).
- 185 Ova se sudska praksa temelji na okolnosti da se određeni oblici koordinacije između poduzetnika mogu po samoj svojoj prirodi smatrati štetnima po dobro funkcioniranje tržišnog natjecanja (u tom smislu vidjeti osobito presudu Allianz Hungária Biztosító i dr., EU:C:2013:160, t. 35. i navedena sudska praksa).
- 186 Potrebno je međutim podsjetiti da se, kako proizlazi osobito iz točaka 27. i 141. pobijane presude, sporna odluka ne zasniva na postojanju povrede prema cilju iz članka 81. stavka 1. UEZ-a, već na učincima CMI-ja.
- 187 U tim okolnostima, suprotno tvrdnjama Komisije, ne mogu se uvažiti – u skladu sa sudskom praksom iznesenom u točki 184. ove presude – obične pretpostavke ili tvrdnje prema kojima su protutržišni učinci CMI-ja „evidentni“ (vidjeti u tom smislu osobito presudu Compagnie royale asturienne des mines i Rheinzink/Komisija, 29/83 i 30/83, EU:C:1984:130, t. 16. i 20.).
- 188 Što se tiče argumenata navedenih u točkama 131., 139. i 142. ove presude, koji se u određenoj mjeri podudaraju s argumentom RBS-a iznesenim u točki 129. ove presude, treba podsjetiti da obveza obrazlaganja presuda proizlazi iz članka 36. Statuta Suda, koji se na Opći sud primjenjuje na temelju njegova članka 53. stavka 1., kao i članka 81. Poslovnika Općeg suda (vidjeti osobito presudu Deutsche Telekom/Komisija, C-280/08 P, EU:C:2010:603, t. 135.).
- 189 U skladu s ustaljenom sudskom praksom, obrazloženje presude mora na jasan i nedvosmislen način odražavati razmatranja Općeg suda, i to na način da zainteresiranim strankama omogućiti da saznaju razloge na kojima se donesena odluka temelji, a Sudu da obavi sudski nadzor (vidjeti osobito presude France Télécom/Komisija, C-202/07 P, EU:C:2009:214, t. 29., i Ziegler/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, t. 81.). Kako je već objašnjeno u točki 112. ove presude, obveza obrazlaganja ipak ne nameće Općem sudu obvezu da cjelovito, stavku po stavku, obrazlaže svaki stav koji su iznijele stranke u postupku. Slijedom toga, obrazloženje može biti implicitno pod uvjetom da omogućava zainteresiranim strankama da saznaju razloge zbog kojih Opći sud nije prihvatio njihove argumente a Sudu da raspolaže s dovoljno elemenata za obavljanje sudskog nadzora (vidjeti posebno presudu Ziegler/Komisija, EU:C:2013:513, t. 82. i navedena sudska praksa).
- 190 Međutim, iako jest točno – kao što proizlazi iz točke 169. ove presude – da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava pri tumačenju članka 81. stavka 1. UEZ-a, argumenti kojima se na teret Općem sudu stavlja da je proveo skraćenu analizu CMI-ja i da nije u dovoljnoj mjeri obrazložio pobijanu presudu ne mogu se temeljiti jedino na toj pogrešci, a imajući u vidu izmjenu obrazloženja iz točaka 171. do 175. ove presude.
- 191 Uz to, ne mogu se prihvatiti argumenti navedeni u točki 188. ove presude kojima se Općem sudu stavlja na teret nedovoljna analiza ili nedovoljno obrazlaganje utjecaja CMI-ja na tržišno natjecanje.
- 192 Naime, Opći sud, valjano se oslonivši na „hipotetski slučaj“ sustava koji funkcionira na osnovi zabrane određivanja cijena „*ex post*“, suprotno tvrdnjama RBS-a, nije smatrao da su CMI-ji po samoj svojoj prirodi štetni za dobro funkcioniranje redovnog tržišnog natjecanja, već je proveo analizu njihova utjecaja na tržišno natjecanje. Mora se naglasiti da ta analiza Općeg suda ne proizlazi samo iz točke 143. pobijane presude, kako to tvrdi RBS, već uključuje i cijelu analizu koja se nalazi u točkama 123. do 193. navedene presude.

- 193 Osobito iako je – u točki 143. pobijane presude – Opći sud jasno objasnio da CMI-ji imaju ograničavajuće učinke zato što „ograničavaju pritisak koji trgovci mogu vršiti na banke prihvatiteljice prilikom dogovaranja MSC-a time što smanjuju mogućnost da cijene padnu ispod jednog određenog praga“, za razliku od „prihvatiteljskog tržišta koje bi funkcioniralo bez njih“, on se nije zadovoljio pretpostavkom da CMI-ji definiraju donju granicu MSC-a, već je naprotiv u točkama 157. do 165. pobijane presude proveo detaljno ispitivanje kako bi utvrdio je li tomu stvarno tako.
- 194 Iz navedenoga slijedi da argument RBS-a prema kojem se analiza učinaka treba smatrati analizom „prema cilju“ počiva na nepotpunom čitanju pobijane presude, koje je koncentrirano samo na njezinu točku 143., zanemarujući cjelovitije ispitivanje koje je provedeno.
- 195 Isto tako, žalitelji ne mogu stavljati Općem sudu na teret da nije objasnio na koji način hipoteza koju je postavio manje ograničava tržišno natjecanje nego što to čine CMI-ji, s obzirom da je jedina razlika između te dvije situacije u visini cijena CMI-ja. Naime, kako ispravno naglašava Komisija, pobijana se presuda ne temelji na pretpostavci da visoke cijene same po sebi predstavljaju povredu članka 81. stavka 1. UEZ-a. Naprotiv, kako proizlazi iz teksta navedene točke 143., visoke su cijene samo posljedica CMI-ja koji ograničavaju pritisak koji trgovci mogu vršiti na banke prihvatiteljice, što dovodi do smanjenja tržišnog natjecanja između prihvatitelja u vezi s iznosom MSC-a.
- 196 U tim je okolnostima Sud u stanju provesti svoj nadzor nad analizom koja uključuje tvrdnje iz točke 143. pobijane presude. Imajući u vidu razmatranja iz točaka 183. do 195. ove presude, Opći je sud s dovoljnom pravnom sigurnošću obrazložio svoju analizu učinaka CMI-ja na tržišno natjecanje.
- 197 Ovaj zaključak nije doveden u pitanje argumentom RBS-a koji se temelji na navodnoj proturječnosti obrazloženja i koji je iznesen u točki 130. ove presude. Dovoljno je napomenuti da nema nikakvih proturječnosti u rezoniranju Općeg suda u kojem je priznao da trgovci mogu vršiti pritisak na iznos CMI-ja, kvalificirajući pri tome taj pritisak nedostatnim da bi spriječio utvrđivanje donje granice CMI-ja čime se ograničava tržišno natjecanje između prihvatitelja. Naime, Opći je sud u točki 158. pobijane presude jasno objasnio da Komisija taj pritisak može smatrati nedostatnim zato jer on može djelovati samo iznad maksimalnog praga tolerancije trgovaca. Radi se o autonomnim ocjenama koje međusobno ne proturječe, iz čega proizlazi da taj argument nije utemeljen (vidjeti *per analogiam* rješenje Piau/Komisija, C-171/05 P, EU:C:2006:149, t. 85.).
- 198 Imajući sve navedeno u vidu, treba utvrditi da, iako je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava, kako je navedeno i u točki 169. ove presude, ona zbog izmjene obrazloženja iz točaka 171. do 175. ove presude ne može dovesti do poništenja pobijane presude. Uz to, argumenti istaknuti u okviru jedinog razloga protužalbe RBS-a i prvog razloga protužalbe LBG-a su dijelom bespredmetni, a dijelom neutemeljeni.
- 199 U tim okolnostima protužalbu RBS-a kao i prvi razlog protužalbe LBG-a treba odbiti.

Drugi razlog protužalbe LBG-a

- 200 Drugi razlog protužalbe LBG-a, koji se temelji na povredi članka 81. stavka 3. UEZ-a, se u osnovi sastoji od tri dijela. Žalitelji podržavaju taj razlog protužalbe, prilažući pri tom dodatna očitovanja.

Pobijana presuda

- 201 Prema mišljenju Općeg suda, drugi se tužbeni razlog prvostupanjske tužbe u osnovi sastoji od dva dijela. U okviru prvog dijela tog tužbenog razloga, žalitelji su predbacivali Komisiji da im je u pogledu dokazivanja poštovanja uvjeta iz članka 81. stavka 3. UEZ-a nametnula suviše visok teret dokazivanja. U

okviru drugog dijela tog tužbenog razloga, žalitelji su tvrdili da je analiza tih uvjeta od strane Komisije sadržavala očite pogreške u ocjeni. Smatrajući da je prvi dio tog tužbenog razloga nemoguće ispitati *in abstracto*, Opći je sud oba dijela drugog tužbenog razloga prvostupanjske tužbe ispitao zajedno.

- 202 Opći je sud u točki 207. pobijane presude konstatirao da „u mjeri u kojoj CMI-ji ne predstavljaju akcesorna ograničenja u odnosu na sustav MasterCard, Komisija je ispravno ispitala postoje li značajne objektivne prednosti koje proizlaze upravo iz CMI-ja. Stoga okolnost da Komisija u uvodnoj izjavi 679. [sporne] odluke priznaje da sustavi platežnih kartica, kakav je i sustav MasterCard, predstavljaju tehnički i gospodarski napredak, nema utjecaja na pitanje ispunjavaju li CMI-ji prvi uvjet iz članka 81. stavka 3. UEZ-a.“
- 203 Opći je sud u točkama 20. do 216. pobijane presude ispitao argumentaciju žalitelja o ulozi CMI-ja pri uravnoteživanju dviju strana sustava MasterCard, to jest strana „izdavanja“ i „prihvaćanja“. Opći je sud u točki 217. te presude zaključio da „imajući prethodno navedeno u vidu, mora se utvrditi da je Komisija, bez da je počinila očitu pogrešku u ocjeni, mogla odbiti argumentaciju tužitelja kojom se opravdava pripisivanje objektivnih prednosti koje proizlaze iz sustava MasterCard ulozi koju su odigrali njegovi CMI-ji.“
- 204 Opći je sud u točki 220. pobijane presude dodao da, čak i pod pretpostavkom da se može zaključiti kako CMI-ji doprinose povećanju proizvodnje sustava MasterCard, to nije dovoljno da bi se dokazalo da su sukladni prvom uvjetu iz članka 81. stavka 3. UEZ-a. U tom je pogledu u točki 221. navedene presude Opći sud primijetio da su prvi korisnici takva povećanja upravo organizacija za plaćanja MasterCard i banke koje u njoj sudjeluju, i da se pod poboljšanjem u smislu članka 81. stavka 3. UEZ-a ne može razumjeti bilo kakva prednost koju sporazum donosi partnerima u pogledu njihove djelatnosti proizvodnje ili distribucije.
- 205 U točkama 222. do 225. pobijane presude Opći je sud ispitao postojanje značajnih objektivnih prednosti kod trgovaca koje se mogu pripisati CMI-jima, te je u točki 226. pobijane presude zaključio da „u nedostatku dokaza o postojanju dovoljno uske povezanosti između CMI-ja i objektivnih prednosti koje bi uživali trgovci, okolnost da CMI-ji mogu doprinijeti povećanju proizvodnje sustava MasterCard ne može sama po sebi dokazati da je ispunjen prvi uvjet iz članka 81. stavka 3. UEZ-a.“
- 206 Opći je sud u točkama 227. do 229. pobijane presude smatrao da je bespredmetna kritika žalitelja koja se odnosila na nedovoljno uvažavanje prednosti CMI-ja za imatelje kartica, s obzirom da nisu podnijeli dokaze o postojanju značajnih objektivnih prednosti kod trgovaca – koji su jedna od dviju skupina potrošača na koje utječu platežne kartice – koje se mogu pripisati CMI-jima.
- 207 Opći je sud u točkama 230. do 232. pobijane presude, u okviru argumentacije žalitelja kojom su predbacivali Komisiji da se ponaša kao „regulator cijena“ CMI-ja, utvrdio da je Komisija ispitala i ispravno odbila utemeljenost argumentacije koju su žalitelji iznosili tijekom upravnog postupka, te da čak kad bi se i pretpostavilo da je točno da ne postoje podaci koji bi omogućili postizanje one razine ekonomskih dokaza koju zahtijeva Komisija, to ne bi moglo dovesti do ublažavanja ili prebacivanja tereta dokazivanja.
- 208 Naposljetku, Opći je sud u točkama 236. i 237. pobijane presude zaključio svoju analizu drugog tužbenog razloga prvostupanjske tužbe, koji se temelji na povredi članka 81. stavka 3. UEZ-a, sljedećim riječima:

„236 Imajući sve navedeno u vidu, treba zaključiti da tužitelji nisu dokazali da je rasuđivanje Komisije o prvom uvjetu iz članka 81. stavka 3. UEZ-a suprotno zakonu. S obzirom da je postojanje svih uvjeta navedenih u tom članku nužno da bi se on mogao primijeniti, drugi dio tužbenog razloga treba odbiti, i to bez da je nužno ispitati tužiteljeve kritike koje se odnose na druge aspekte analize Komisije na osnovu tog članka.

237 Posljedično, treba odbiti i prvi dio tužbenog razloga koji se temelji na previsoko određenoj razini tereta dokazivanja nametnutog tužiteljima. Naime, iz gore iznesenog proizlazi da je Komisija ispitala argumente i dokaze koje su iznijeli tužitelji, te je u skladu s okolnostima slučaja valjano mogla zaključiti da isti nisu dovoljni da bi se zaključilo o postojanju svih uvjeta za primjenu članka 81. stavka 3. UEZ-a. Također, treba odbiti i navod koji se temelji na povredi načela *in dubio pro reo*, s obzirom da je Komisija mogla valjano zaključiti da tužitelji nisu podnijeli dokaz o postojanju iznimke na koju se pozivaju.“

Prvi dio drugog razloga protužalbe LBG-a

– Argumentacija stranaka

- 209 LBG ističe da Opći sud nije primijenio ispravan kriterij u pogledu tereta dokazivanja, to jest kriterij odvagivanja vjerojatnosti. LBG tvrdi, upućujući pri tome na pisano očitovanje koje je predala Općem sudu u skladu s člankom 81. stavkom 3. UEZ-a, da je Opći sud trebao ispitati cijeli sustav MasterCard, koji imateljima kartica i trgovcima donosi znatne prednosti. Opći sud nije trebao od MasterCarda zahtijevati da opravda točan iznos CMI-ja, već je trebao samo zahtijevati da opravda metodologiju koju koristi prilikom utvrđivanja CMI-ja.
- 210 Komisija smatra da su tri glavne tvrdnje koje ističe LBG u okviru drugog razloga svoje protužalbe nedopuštene, iz razloga što se temelje na neodređenim i općim tvrdnjama koje ne omogućuju identifikaciju osporenih dijelova pobijane presude ni utvrđivanje pravne osnove na kojoj se temelje, u skladu s odredbom članka 169. stavka 2. Poslovnika Suda. LBG ne utvrđuje postojanje povrede Općeg suda koja se tiče prava na jasan način, već se ograničava na ponavljanje argumenata koji su već izneseni u prvostupanjskom postupku.
- 211 Još određenije, Komisija tvrdi da LBG ne naznačuje niti jednu točku pobijane presude u prilog prvom dijelu drugog razloga svoje protužalbe, te da ne komentira sudsku praksu na koju se pozvao Opći sud u pogledu odgovarajuće razine dokazivanja.
- 212 U pogledu merituma, Komisija ističe da se Opći sud u točkama 196. i 206. pobijane presude ispravno pozvao na ustaljenu sudsku praksu – kada je riječ o prvom dijelu drugog tužbenog razloga prvostupanjske tužbe, koji se odnosi na teret dokazivanja – prema kojoj poduzetnik, da bi se mogao pozvati na članak 81. stavak 3. UEZ-a, mora iznijeti uvjerljive argumente i dokaze koje je Komisija dužna ispitati. Naprotiv, nikakva sudska praksa ne podržava kriterij odvagivanja vjerojatnosti koji predlaže LBG.
- 213 Uz to, Komisija smatra da je taj argument bespredmetan u dijelu u kojem LBG osporava zahtjev za postojanjem uzročne veze između realnog ograničenja i poboljšanja učinkovitosti, iz razloga što pri tome ne osporava relevantnu točku pobijane presude, odnosno njezinu točku 207. U svakom bi slučaju takav zahtjev bio u skladu sa sudskom praksom, te se stoga ne bi mogli prihvatiti argumenti LBG-a prema kojima s jedne strane sustav MasterCard omogućava znane prednosti potrošačima i trgovcima, te s druge strane, da je Opći sud primijenio prestrogi kriterij u pogledu članka 81. stavka 3. UEZ-a.
- 214 Naposljetku, Komisija tvrdi da nije riječ o potrebi opravdavanja točnog iznosa CMI-ja, već o odgovoru na pitanje dovode li CMI-ji do objektivnog povećanja učinkovitosti.

– Ocjena Suda

- 215 Kako proizlazi iz točaka 150. i 151. ove presude, čak i ako se članak 169. stavak 2. Poslovnika Suda na koji se poziva Komisija ne bi mogao retroaktivno primijeniti na protužalbu LBG-a, iz odredaba koje su bile na snazi na dan podnošenja protužalbe – a osobito iz članka 256. UFEU-a, 58. stavka 1. Statuta Suda i 112. stavka 1. točke (c) Poslovnika Suda – proizlazi da žalba na precizan način mora naznačiti sporne elemente presude čije se ukidanje zahtijeva, kao i pravne elemente koji na određen način podupiru taj zahtjev.
- 216 Žalba koja samo preporučava ili doslovno ponavlja tužbene razloge i argumente koji su već izneseni pred Općim sudom, uključujući i one koji se temelje na činjenicama koje je Opći sud izrijekom odbio, nije u skladu s tim zahtjevom. Naime, s obzirom da takva žalba ne sadrži argumente koji su usmjereni na kritiku pobijane presude, ona u stvari predstavlja zahtjev za obično preispitivanje tužbe podnesene Općem sudu, što sukladno s člankom 58. Statuta Suda nije u nadležnosti Suda (vidjeti presudu Deere/Komisija, C-7/95 P, EU:C:1998:256, t. 20. i navedena sudska praksa).
- 217 Međutim, iako LBG navodi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava zato što nije kao kriterij tereta dokazivanja glede članka 81. stavka 3. UEZ-a usvojio odvagivanje vjerojatnosti, mora se utvrditi da protužalba u tom pogledu precizno ne naznačuje i ne omogućuje određivanje točaka ili dijela pobijane presude na koje se odnosi.
- 218 Također treba istaknuti da LBG – upućujući na argumente iz svojeg intervencijskog podneska u prvostupanjskom postupku – iznosi argumente koji su isti kao i oni koje je već iznijela pred Općim sudom, te u stvarnosti traži njihovo preispitivanje, bez da uopće pokušava iznijeti pravne argumente koji bi na određen način pokazali da je Opći sud svojim postupanjem počinio pogrešku koja se tiče prava (u tom smislu vidjeti presudu Deere/Komisija, EU:C:1998:256, t. 41.).
- 219 Dakle, prigovor nedopuštenosti Komisije je osnovan, te je u skladu s time prvi dio drugog razloga protužalbe LBG-a nedopušten.

Drugi dio drugog razloga protužalbe LBG-a

– Argumentacija stranaka

- 220 Drugim dijelom drugog razloga svoje protužalbe LBG, koju podržavaju i žalitelji, ističe da je Opći sud u točki 233. pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava, zato što se usredotočio na prednosti koje su nastale samo za trgovce, unatoč tomu što je u točki 228. navedene presude priznao da se prednosti mogu uvažavati za svako tržište i uslugu koji imaju koristi od predmetnog sporazuma, kao i – u točki 176. pobijane presude – da postoji povezanost između imatelja kartica i trgovaca. Opći je sud tako pogrešno zanemario znatne prednosti koje za imatelje kartica proizlaze iz sustava MasterCard i CMI-ja, s jedne strane, kao i dvostranost sustava i njegovu optimizaciju kojoj CMI-ji pridonose, s druge strane.
- 221 Žalitelji podržavaju rasuđivanje LBG-a i dodaju da je obrazloženje pobijane presude cirkularno, kontradiktorno i nezadovoljavajuće, jer potvrđuje propuštanje uvažavanja u spornoj odluci prednosti CMI-ja za imatelje kartica. Opći sud osobito u točkama 107., 110. i 118. pobijane presude priznaje da bi imatelji kartica u slučaju ukidanja ili smanjivanja CMI-ja plaćali više troškove, u točkama 178. i 233. presude da je financijska naknada koju plaćaju trgovci za usluge koje im pružaju banke izdavateljice opravdana, i u točkama 182. i 228. presude da se svrha CMI-ja koja dovodi do smanjenja troškova za imatelje kartica treba u skladu s člankom 81. stavkom 3. UEZ-a uvažiti. Stoga je nejasno kako je Opći sud u nastavku mogao zaključiti da je „kritika tužitelja koja se odnosi na nedovoljno uzimanje u obzir koristi CMI-ja za imatelje kartica u svakom slučaju bespredmetna.“

- 222 Žalitelji navode i da je Opći sud u točki 233. pobijane presude proturječan, kada priznaje da je financijska naknada opravdana za usluge koje banke izdavateljice pružaju trgovcima, iako se ne može s preciznošću utvrditi u kojoj mjeri, istovremeno navodeći da je MasterCard propustio „identificirati usluge koje pružaju banke izdavateljice charge i kreditnih kartica, a koje bi za trgovce mogle predstavljati objektivne koristi.“
- 223 Žalitelji dodaju da, čak i pod pretpostavkom da nisu uspjeli dostaviti dovoljan broj dokaza da trgovci uživaju objektivne koristi od CMI-ja, Opći sud nije objasnio ni razloge zbog kojih se, imajući u vidu sudsku praksu navedenu u točki 228. pobijane presude, dva prva preduvjeta iz članka 81. stavka 3. UEZ-a ne bi moglo ispuniti samo oslanjanjem na koristi koje CMI-ji uzrokuju za imatelje kartica, ni razloge zbog kojih bi sve kategorije potrošača morale uživati iste koristi.
- 224 Komisija, osim općenitijih razloga nedopuštenosti koji su izneseni u točki 210. ove presude, ističe i da je drugi dio drugog razloga protužalbe LBG-a nedovoljno dokazan. LBG osporava određene činjenične tvrdnje koje se odnose na nepostojanje poboljšanja učinkovitosti ili na pravedan udio u koristi za potrošače, ne ističući pri tome da je došlo do iskrivljavanja činjenica.
- 225 U pogledu merituma Komisija smatra da postojanje poboljšanja učinkovitosti na većem broju tržišta ne jamči da će pravedan udio u koristi pripasti potrošačima, sukladno drugom uvjetu iz članka 81. stavka 3. UEZ-a. Neomogućavanje potrošačima uživanja pravednog udjela u koristi jest činjenična konstatacija koja ne može biti predmet žalbe. U svakom slučaju LBG nije objasnio zbog čega bi konstatacija Općeg suda o potrebi omogućavanja pravednog udjela u koristi potrošačima bila pravno pogrešna. Međuovisnost tržišta u dvostranom sustavu ne utječe na opće pravilo prema kojem pravedan udio u poboljšicama učinkovitosti mora biti priznat barem potrošačima koji su tim ograničenjem oštećeni.
- 226 Osim toga, prema mišljenju Komisije, Opći sud nije zanemario prednosti za imatelje kartica, maksimizaciju proizvodnje sustava i dvostrani karakter sustava, već je u točkama 208. do 229. pobijane presude samo odbio argumente koji se na to odnose. Takva činjenična utvrđenja ne mogu biti predmet žalbe, i, u svakom slučaju, ne ukazuju ni na kakvu pogrešku koja se tiče prava.

– Ocjena Suda

- 227 Ne može se prihvatiti Komisijin prigovor nedopuštenosti prema kojem drugi dio drugog razloga protužalbe LBG-a nije dovoljno potkrijepljen. Naime, dovoljno je istaknuti da je LBG identificirala točnu točku pobijane presude u kojoj se nalazi navodna povreda koja se tiče prava, naime točku 233., te je svoju argumentaciju potkrijepila pozivanjem na druge točno određene točke presude kao i na relevantne pravne argumente. Iz navedenoga slijedi da je argumentacija LBG-a u tom pogledu u skladu sa zahtjevima odredbama i sudske prakse navedenih u točkama 215. i 216. ove presude.
- 228 Isto tako treba istaknuti da se LBG u ovom drugom dijelu drugog razloga protužalbe, suprotno tvrdnjama Komisije, ne ograničava na propitivanje ocjene činjenica iz prvostupanjskog postupka, već da postavlja pitanje koja se tržišta može smatrati kao generatore objektivnih prednosti koje se može uvažiti za potrebe analize prvog preduvjeta iz članka 81. stavka 3. UEZ-a. Takvo pitanje predstavlja pravno pitanje koje je u žalbenom stadiju dopušteno.
- 229 U pogledu merituma, treba podsjetiti da LBG, koju podržavaju žalitelji, u osnovi stavlja Općem sudu na teret da se isključivo koncentrirao na prednosti koje CMI-ji omogućavaju trgovcima, ignorirajući na taj način prednosti koje sustav MasterCard i CMI-ji omogućavaju imateljima kartica, kao i dvostrani karakter sustava i optimizaciju kojoj CMI-ji pridonose.

- 230 Odmah na početku treba odbiti argument prema kojem je Opći sud pogrešno zanemario prednosti koje sustav MasterCard donosi imateljima kartica. U tom pogledu treba podsjetiti da svaka odluka udruženja poduzetnika koja se pokaže suprotnom članku 81. stavku 1. UEZ-a može na temelju stavka 3. biti izuzeta iz primjene, ali jedino ako udovoljava u njemu navedenim uvjetima, uključujući i uvjet da doprinosi poboljšanju proizvodnje ili distribucije robe ili promicanju tehničkog ili gospodarskog napretka (u tom smislu vidjeti presudu Remia i dr./Komisija, EU:C:1985:327, t. 38.). Osim toga, kako proizlazi iz točaka 89. i 90. ove presude, kada nije moguće razlučiti odluku udruženja poduzetnika od glavnog poduhvata ili djelatnosti s kojom je ta odluka povezana bez da se ugroze samo njihovo postojanje ili ciljevi, kompatibilnost tog ograničenja s člankom 81. UEZ-a treba ispitati zajedno s kompatibilnosti glavnog poduhvata ili djelatnosti kojem je ono akcesorno.
- 231 Naprotiv, kada se utvrdi da takva odluka nije objektivno neophodna za realizaciju nekog određenog poduhvata ili djelatnosti, u okviru članka 81. stavka 3. UEZ-a uvažiti se mogu samo objektivne koristi koje proizlaze upravo iz te odluke (vidjeti *per analogiam* presudu Remia i dr./Komisija, EU:C:1985:327, t. 47.).
- 232 U ovom je predmetu, kako proizlazi iz točaka 78. do 121. ove presude, Opći sud mogao – bez da je pri tome počinio pogrešku koja se tiče prava – u točki 120. pobijane presude utvrditi da CMI-ji nisu objektivno neophodni za funkcioniranje sustava MasterCard. Imajući taj zaključak u vidu, Opći je sud također ispravno u točki 207. pobijane presude zaključio da analiza prvog uvjeta iz članka 81. stavka 3. UEZ-a zahtijeva ispitivanje značajnih objektivnih prednosti koje proizlaze upravo iz CMI-ja, a ne iz cjeline sustava MasterCard. Iz navedenoga slijedi da se argument prema kojem je Opći sud pogrešno ignorirao koristi koje za imatelje kartica proizlaze iz sustava MasterCard ne može uvažiti.
- 233 Kada je riječ o argumentu prema kojem je Opći sud ignorirao optimizaciju sustava MasterCard kojoj su doprinijeli CMI-ji, treba podsjetiti da je u točkama 208. do 219. Opći sud ispitao argumentaciju žalitelja koja se zasniva na ulozi CMI-ja pri uravnoteživanju dviju strana sustava MasterCard, to jest strana „izdavanja“ i „prihvaćanja“, te je odbio argument prema kojem CMI-ji doprinose povećanju produktivnosti tog sustava. Iz navedenoga slijedi da se argument LBG-a u tom pogledu zasniva na pogrešnom čitanju pobijane presude, te se dakle ukazuje neutemeljenim.
- 234 Što se tiče argumenata prema kojima je Opći sud pogrešno ignorirao dvostrani karakter sustava kao i koristi koje CMI-ji donose imateljima kartica, kao prvo, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da se poboljšanje u smislu prvog uvjeta iz članka 81. stavka 3. UEZ-a ne može poistovjetiti sa svakom prednosti koju partneri imaju od predmetnog sporazuma u pogledu njihove proizvodnje ili distribucije. To poboljšanje mora osobito dovoditi do značajnih objektivnih prednosti, koje mogu kompenzirati probleme do kojih taj sporazum dovodi na planu tržišnog natjecanja (vidjeti presudu Consten i Grundig/Komisija, 56/64 i 58/64, EU:C:1966:41, 502).
- 235 Potom treba podsjetiti da se ispitivanje sporazuma radi utvrđivanja doprinosi li poboljšanju proizvodnje ili distribucije robe ili promicanju tehničkog ili gospodarskog napretka te omogućava li značajne objektivne prednosti, mora poduzeti u svjetlu činjeničnih argumenata i dokaza koje su dostavili poduzetnici (u tom smislu vidjeti, kada je riječ o izuzeću na temelju članka 81. stavka 3. UEZ-a, presudu GlaxoSmithKline Services i dr./Komisija i dr., C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P te C-519/06 P, EU:C:2009:610, t. 102.).
- 236 Prilikom takva ispitivanja može biti neophodno uzeti u obzir karakteristike i eventualne specifičnosti sektora na koji predmetni sporazum utječe, ako su oni od odlučujućeg značaja za rezultate ispitivanja (vidjeti presudu GlaxoSmithKline Services i dr./Komisija i dr., EU:C:2009:610, t. 103.). Osim toga, u svjetlu članka 81. stavka 3. UEZ-a, u obzir se mora uzeti i pozitivni karakter utjecaja na sve potrošače na relevantnim tržištima (u tom smislu vidjeti presudu Asnef-Equifax i Administración del Estado, EU:C:2006:734, t. 70.).

- 237 Iz navedenoga slijedi da je kod dvostranog sustava kao što je sustav MasterCard, da bi se ocijenilo bi li neka mjera koja u načelu povrjeđuje načelo zabrane iz članka 81. stavka 1. UEZ-a – time što uzrokuje ograničavajuće učinke u pogledu jedne od dviju skupina potrošača povezanih s tim sustavom – mogla udovoljiti prvom preduvjetu iz članka 81. stavka 3. UEZ-a; potrebno je voditi računa o sustavu u kojem ta mjera djeluje, uključujući, u slučaju potrebe, sve objektivne koristi koje iz nje proizlaze, i to ne samo na tržištu u pogledu kojeg je ograničenje utvrđeno, već i na tržištu koje uključuje drugu skupinu potrošača povezanih s tim sustavom, osobito kada je nesporno, kao u ovom slučaju, da postoji međudjelovanje između dviju strana predmetnog sustava. U tu svrhu treba ocijeniti, u slučaju potrebe, jesu li te koristi po svojoj naravi takve da mogu kompenzirati probleme do kojih taj sporazum dovodi na planu tržišnog natjecanja.
- 238 Međutim, u ovom se predmetu argument LBG-a prema kojem je Opći sud pogrešno zanemario dvostrani karakter sustava ne može prihvatiti. Kako je istaknuto u točki 233. ove presude, Opći je sud u točkama 208. do 219. pobijane presude ispitao argumentaciju tužitelja u pogledu uloge CMI-ja pri uravnoteživanju dviju strana sustava MasterCard, to jest strana „izdavanja“ i „prihvaćanja“, te je posebno u tu svrhu u točki 210. pobijane presude priznao da između tih dviju strana postoje interakcije. Činjenica da je Opći sud zaključio da argument prema kojem CMI-ji doprinose povećanju proizvodnje tog sustava treba odbiti, niti na koji način ne utječe na činjenicu da je Opći sud tijekom svoje analize uzeo u obzir dvostrani karakter predmetnog sustava.
- 239 Isto je tako Opći sud tijekom ispitivanja koristi koje za trgovce proizlaze iz CMI-ja, uzeo u obzir dvostrani karakter sustava, osobito u točkama 222. i 223. pobijane presude, u kojima je priznao da povećanje broja kartica u opticaju može povećati korisnost sustava MasterCard za trgovce, iako je u okviru svoje neovisne ocjene činjenica zaključio da je rizik od negativnih posljedica za trgovce tim veći što je veći broj kartica u opticaju.
- 240 Osobito se u pogledu argumenta kojim LBG stavlja Općem sudu na teret da nije uzeo u obzir koristi koje od CMI-ja proizlaze za imatelje kartica mora utvrditi da je Opći sud, u skladu s točkama 234. do 236. ove presude, u načelu bio dužan prilikom ispitivanja prvog uvjeta iz članka 81. stavka 3. UEZ-a uzeti u obzir sve objektivne koristi koje iz CMI-ja proizlaze i to ne samo na relevantnom tržištu, to jest prihvatiteljskom tržištu, već i na odvojenom ali povezanom izdavateljskom tržištu.
- 241 Iz navedenoga slijedi da bi se – u slučaju da je Opći sud utvrdio postojanje značajnih objektivnih koristi koje za trgovce proizlaze iz CMI-ja, čak i ako one same po sebi ne bi bile dovoljne da kompenziraju ograničavajuće učinke utvrđene sukladno članku 81. stavku 1. UEZ-a – te učinke moglo opravdati zbrojem svih koristi na dvama korisničkim tržištima unutar sustava MasterCard, uključujući dakle i na tržištu imatelja kartica, ako bi te koristi uzete zajedno bile takve da mogu kompenzirati navedene ograničavajuće učinke.
- 242 Međutim, kako je napomenuto i u točki 234. ove presude, ispitivanje prvog uvjeta iz članka 81. stavka 3. UEZ-a otvara pitanje jesu li koristi koje proizlaze iz predmetne mjere takve naravi da mogu kompenzirati probleme koji iz nje proizlaze. Tako, u slučaju kao što je ovaj, koristi koje proizlaze iz ograničavajuće mjere na odvojenom ali povezanom tržištu koje je unutar istog dvostranog sustava povezano s drugim tržištem na kojem su utvrđeni ograničavajući učinci – u slučaju nepostojanja dokaza značajnih objektivnih koristi koje iz te mjere proizlaze na relevantnom tržištu – same po sebi ne bi mogle kompenzirati probleme koji iz nje proizlaze, u slučaju kada potrošači na tim tržištima nisu u osnovi isti, što proizlazi iz točaka 21. i 168. do 180. pobijane presude.
- 243 Naime, u ovom je predmetu Opći sud u točki 226. pobijane presude zaključio, i to bez da je s tim u vezi istaknuto bilo kakvo iskrivljavanje činjenica, da ne postoje dokazi objektivnih koristi koje bi za trgovce proizlazile iz CMI-ja. U tim okolnostima nije bilo potrebe nastaviti s ispitivanjem koristi koje iz CMI-ja proizlaze za imatelje kartica, s obzirom da one same po sebi ne mogu kompenzirati

nepogodnosti koje ovi uzrokuju. S pravom je dakle Opći sud u točki 229. pobijane presude utvrdio da je „kritika žalitelja koja se odnosi na nedovoljno uvažavanje koristi od CMI-ja za imatelje kartica u svakom slučaju bespredmetna“.

- 244 Kada je riječ o argumentaciji žalitelja iznesenoj u točki 221. ove presude, prema kojoj je obrazloženje pobijane presude cirkularno, kontradiktorno i nezadovoljavajuće, ona se ne može prihvatiti.
- 245 Naime, čak i u slučaju da je Opći sud u svojoj analizi objektivne neophodnosti CMI-ja priznao da postoje koristi za imatelje kartica koje bi se u načelu na temelju članka 81. stavka 3. UEZ-a moglo uvažiti, u konkretnom slučaju nije bilo potrebno, kako proizlazi iz točaka 240. do 243. ove presude, pristupiti njihovom ispitivanju. Stoga se rasuđivanje Općeg suda o tom pitanju, osobito u točki 229. pobijane presude, ne ukazuje kontradiktornim.
- 246 Što se tiče argumenta navedenog u točki 222. ove presude, prema kojem je Opći sud u točki 233. pobijane presude sam sebi proturječio, mora se istaknuti da se taj argument zasniva na selektivnom citiranju, pa stoga proizlazi iz pogrešnog čitanja pobijane presude. Naime, Opći se sud izrazom „financijska naknada“ nije referirao, kako to navode žalitelji, na objektivne koristi za trgovce, već na MSC-e. Opći sud dakle nije priznao opravdanost financijske naknade koju trgovci plaćaju u zamjenu za troškove koje imaju banke izdavateljice za usluge koje im pružaju, već se ograničio na konstataciju da žalitelji moraju identificirati koristi za koje se može smatrati da opravdavaju MSC-e.
- 247 Kada je riječ o argumentu žalitelja prema kojem Opći sud nije objasnio razloge zbog kojih se dva prva predujeta iz članka 81. stavka 3. UEZ-a ne bi moglo ispuniti isključivo oslanjajući se na koristi koje CMI-ji pružaju imateljima kartica, dovoljno je uputiti na točke 240. do 245. ove presude.
- 248 Naposljetku, u dijelu u kojem žalitelji Općem sudu stavljaju na teret da nije objasnio zbog čega bi sve kategorije potrošača morale uživati iste koristi, dostaje istaknuti da se taj pristup zasniva na pogrešnom čitanju pobijane presude. Naime, Opći sud niti na jednom mjestu nije tvrdio da bi sve kategorije potrošača morale imati iste koristi od CMI-ja, već se zadovoljio navođenjem da trgovci, koji predstavljaju jednu od dviju skupina potrošača na koje utječu platežne kartice, također trebaju uživati značajne objektivne koristi od CMI-ja. Tako je Opći sud – koristeći u točki 228. pobijane presude riječ „također“ – ispravno naveo da trgovci trebaju imati koristi od CMI-ja, „isto kao“ i imatelji kartica, a ne „u istoj mjeri“ kao i oni.
- 249 Stoga se mora zaključiti da nije utemeljena argumentacija žalitelja prema kojoj Opći sud nije s dovoljnom pravnom sigurnošću obrazložio zanemarivanje koristi koje za imatelje kartica proizlaze od CMI-ja.
- 250 Imajući sve navedeno u vidu, drugi dio drugog razloga protužalbe LBG-a treba odbiti.

Treći dio drugog razloga protužalbe LBG-a

– Argumentacija stranaka

- 251 Trećim dijelom drugog razloga svoje protužalbe LBG navodi da je Opći sud u točki 233. pobijane presude naveo da se jednim elementima koje se može uvažiti prilikom utvrđivanja jesu li CMI-ji utvrđeni na prikladnoj razini, mogu smatrati naknade koje plaćaju trgovci na ime troškova koje su banke izdavateljice imale zbog usluga koje su im pružile, kao i drugi prihodi banaka izdavateljica. LBG predbacuje Komisiji njezin restriktivni pristup u ovom predmetu, kakav je Komisija usvojila i u predmetu Visa CMI [predmet COMP/39.398 – Visa MIF, C(2010) 8760]. Upućujući na pisano očitovanje koje je podnijela Općem sudu u skladu s člankom 81. stavkom 3. UEZ-a, LBG navodi da je Komisija trebala usvojiti pristup koji je usvojila u drugim sličnim područjima, gdje je u vezi s člankom 81. stavkom 3. UEZ-a prihvatila opravdanja mnogo šireg opsega.

- 252 LBG navodi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je odobrio korištenje previše strogog kriterija glede članka 81. stavka 3. UEZ-a, koji ne uvažava značajne koristi koje iz sustava MasterCard i CMI-ja proizlaze za imatelje kartica i trgovce. Uz to, metodologija Općeg suda ne bi mogla funkcionirati u praksi, jer za opravdavanje iznosa CMI-ja zahtijeva precizne dokaze kakve uopće nije moguće podnijeti. Niti Komisija niti Opći sud nisu objasnili točnu metodologiju koju bi MasterCard trebao primijeniti kako bi utvrdio CMI-je na prikladnoj razini. Ta nesigurnost uzrokuje velike probleme za operatore, te može nanijeti štetu potrošačima blokirajući inovacije na tržištu.
- 253 Komisija, osim općenitijih prigovora nedopuštenosti koji su izneseni u točki 210. ove presude, smatra da su argumenti izneseni u prilog trećem dijelu drugog razloga protužalbe LBG-a o navodnom nepostojanju uputa od strane Općeg suda – bespredmetni.
- 254 U pogledu merituma Komisija smatra da argument LBG-a o navodnom nepostojanju uputa o prikladnoj razini CMI-ja implicira prebacivanje tereta dokazivanja i ne navodi niti jednu povredu koja se tiče prava. LBG proturječi sama sebi kada upućuje na točku 233. pobijane presude koja se odnosi na dokaze koje su žalitelji mogli podnijeti da bi udovoljili prvom uvjetu iz članka 81. stavka 3. UEZ-a. Naposljetku, referiranje na predmet Visa CMI naveden u točki 251. ove presude nije u okviru ove žalbe relevantno.

– Ocjena Suda

- 255 Kao prvo, što se tiče argumenta LBG-a prema kojem je Komisija u ovom predmetu usvojila previše restriktivan pristup, kao što je učinila i u predmetu Visa CMI spomenutom u točki 251. ove presude, dovoljno je utvrditi da taj argument ni na koji način ne ukazuje na osporavane elemente pobijane presude, te je shodno tomu, nedopušten.
- 256 Zatim, kada je riječ o argumentu LBG-a kojim stavlja Općem sudu na teret da je počinio pogrešku koja se tiče prava zato što je odobrio korištenje previše strogog kriterija koji ne uvažava značajne koristi koje iz sustava MasterCard i CMI-ja proizlaze za imatelje kartica i trgovce, on je u osnovi identičan argumentima koji su već ispitivani u okviru drugog dijela drugog razloga protužalbe LBG-a. Taj argument treba stoga odbiti iz razloga iznesenih u točkama 227. do 250. ove presude.
- 257 Naposljetku, što se tiče argumenata prema kojima metodologija Općeg suda ne bi mogla funkcionirati u praksi, jer za opravdanje određenih razina CMI-ja zahtijeva precizne dokaze, kakve uopće nije moguće podnijeti, kao i u pogledu činjenice da niti Komisija niti Opći sud nisu dali objašnjenje točne metodologije koju bi MasterCard trebao primijeniti kako bi utvrdio CMI-je na prikladnoj razini, mora se utvrditi da se njima Općem sudu ne stavlja na teret pogreška koja se tiče prava. Stoga su oni nedopušteni.
- 258 Treći dio drugog razloga protužalbe LBG-a treba dakle odbiti. Stoga treba odbiti drugi razlog protužalbe LBG-a u cijelosti.
- 259 Iz svega prethodno iznesenog proizlazi da i žalbu kao i dvije protužalbe koje su podnijeli RBS i LBG treba odbiti.

Troškovi

- 260 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika Suda, kad žalba nije osnovana, Sud odlučuje o troškovima.
- 261 U skladu s člankom 138. stavkom 1. Poslovnika Suda, koji se na temelju članka 184. stavka 1. Poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.

- 262 S obzirom da žalitelji nisu uspjeli sa svojom žalbom, a Komisija je zahtijevala da im se naloži snošenje troškova, treba im naložiti da, osim vlastitih, snose i troškove Komisije povezane sa žalbom.
- 263 Što se tiče protužalbi, kako RBS i LBG nisu uspjeli sa svojim protužalbama, a Komisija je zahtijevala da im se naloži snošenje troškova, treba im naložiti da, osim vlastitih, snose i troškove Komisije povezane s njihovim odgovarajućim protužalbama.
- 264 Osim toga, na temelju odredaba članka 140. stavka 3. i članka 184. stavka 1. Poslovnika Suda, u ovom predmetu treba naložiti da žalitelji snose vlastite troškove koji se odnose na dvije protužalbe, i da RBS i LBG snose vlastite troškove povezane s tuđom protužalbom.
- 265 Sukladno članku 184. stavku 4. Poslovnika; HSBC, MBNA, BRC i EuroCommerce snose vlastite troškove koji se odnose na žalbu i protužalbe. Budući da Banco Santander SA nije sudjelovala u postupcima pred Sudom, ne može je se osuditi na snošenje odgovarajućih troškova.
- 266 Sukladno članku 140. stavku 1. Poslovnika, koji se na temelju njegova članka 184. stavka 1. primjenjuje također i na žalbeni postupak, države članice i institucije koje su intervenirale u postupak snose vlastite troškove. Sukladno tim odredbama Ujedinjena Kraljevina snosi vlastite troškove.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) proglašava i presuđuje:

- 1. Žalba i protužalbe se odbijaju.**
- 2. Nalaže se MasterCardu Inc., MasterCardu International Inc. i MasterCardu Europe SPRL, osim vlastitih troškova koji se odnose na žalbu i protužalbe, snošenje i troškova Europske komisije koji se odnose na žalbu.**
- 3. Nalaže se Royal Bank of Scotland plc, Bank of Scotland plc i Lloyds TSB Bank plc, osim vlastitih, i snošenje troškova Europske komisije koji se odnose na njihove odgovarajuće protužalbe.**
- 4. HSBC Bank plc, MBNA Europe Bank Ltd, British Retail Consortium, EuroCommerce AISBL i Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske snosit će vlastite troškove.**

Potpisi